

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA KŘEŠŤANSKÉ VÝCHOVY

Sociální pedagogika

Univerzita
Palackého
v Olomouci

Kateřina Herzogová

Sexuální výchova na církevních základních školách

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Milena Öbrink Hobzová, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne

Podpis

Kateřina Herzogová

Poděkování

Děkuji vedoucí své bakalářské práce Mgr. Mileně Öbrink Hobzové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost, ochotu a poskytování cenných rad. Děkuji respondentům základních i církevních škol, na kterých byl proveden průzkum, a především pak děkuji ředitelům škol, kteří mi dovolili realizaci průzkumného šetření. Děkuji své sestře Evě, která mi byla po celou dobu studia velkou oporou a rádkyní. Dále děkuji Jiřímu Šustrovi, svým rodičům a svým přátelům za pomoc a podporu nejen při zpracování bakalářské práce, ale taktéž po celou dobu mého studia.

Obsah

Obsah.....	9
Úvod a cíl práce.....	6
1 Historie sexuální výchovy.....	7
1.1 Od 19. století do první světové války	7
1.2 Období 1939-1968.....	9
1.3 Období 1969-1989.....	10
1.4 Vývoj sexuální výchovy po roce 1989	11
2 Sexuální výchova.....	13
2.1 Sexuální výchova v rodině	13
2.2 Sexuální výchova ve škole	16
2.2.1 Obsah a cíle školní sexuální výchovy	16
2.2.2 Školské dokumenty	17
2.2.3 Didaktika sexuální výchovy	18
2.2.4 Osobnost pedagoga sexuální výchovy	22
3 Principy sexuální výchovy.....	24
3.1 Princip spolupráce rodiny a školy	24
3.2 Princip začlenění sexuální výchovy do obecného projektu výchovy dítěte.....	24
3.3 Princip vědeckosti v sexuální výchově.....	25
3.4 Princip koedukace v sexuální výchově.....	25
3.5 Princip etičnosti v sexuální výchově	25
3.6 Princip aktuálnosti, latentnosti a projekce v sexuální výchově	25
3.7 Princip komplexnosti a harmonického rozvoje všech oblastí	26
3.8 Princip přiměřenosti a individuálního přístupu	26
3.9 Princip aktivity žáka a spolupráce s žákem	26
3.10 Princip pedagogičnosti a odbornosti v osobnosti pedagoga.....	27
4 Sexuální výchova z pohledu křesťanství	28
4.1 Historie křesťanského pohledu na sexuální výchovu	28
4.2 Principy křesťanské sexuální výchovy	30
4.3 Zásady sexuální výchovy.....	31
4.4 Praktické směrnice založené na vývojových fázích dítěte.	32

5	Vlastní průzkumné šetření	33
5.1	Cíle šetření	33
5.2	Charakteristika a výběr respondentů	34
5.3	Metoda sběru dat	36
5.4	Realizace průzkumu a jeho zpracování	36
5.3	Analýza a interpretace dat	36
	Diskuze.....	49
	Závěr.....	53
	Seznam literatury.....	54
	Seznam příloh.....	57

Úvod a cíl práce

V současné době je sexuální výchova velice diskutovaným tématem, kterému se věnují nejrůznější disciplíny jako například sociologie, psychologie, antropologie či historie. V roce 2010 vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky dvě publikace - Doporučení k realizaci sexuální výchovy v základních školách a Metodickou příručku pro učitele sexuální výchovy - vybraná témata. Obě publikace vyšly jako součást Rámcového vzdělávacího programu - Výchova ke zdraví, do níž byla zahrnuta sexuální výchova. Obě publikace vyvolaly ve společnosti bouřlivé diskuze a mnoho rodičů, občanských sdružení, nevládních organizací a náboženských spolků pro podporu církevních škol usilovalo prostřednictvím petic o to, aby byla příručka neprodleně stažena. Tato situace vyvolala hlavní otázku, zdali sexuální výchovu ponechat jako průřezové téma, nebo zavést sexuální výchovu jako samostatný předmět.

Cílem bakalářské práce je charakterizovat sexuální výchovu v rodině a ve škole a dále pak zmapovat pomocí dotazníkového šetření názory respondentů na sexuální výchovu. Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se první kapitola zabývá vývojem sexuální výchovy od 19. století až po rok 1989. V druhé kapitole se věnujeme sexuální výchově v rodině a ve škole, kde charakterizujeme obsah a cíle školní sexuální výchovy, školské dokumenty, popisujeme didaktiku a osobnost pedagoga sexuální výchovy. Třetí kapitola charakterizuje principy sexuální výchovy. Čtvrtá kapitola se zabývá sexuální výchovou z pohledu křesťanství, historií, principy a zásadami sexuální výchovy.

Cílem praktické části bakalářské práce je pomocí dotazníkového šetření zjistit, jak respondenti církevních a státních základních škol pohlíží na sexuální výchovu. Zjišťujeme odpovědi na to, zdali se v některém z předmětů vyučuje sexuální výchova a kdy je podle respondentů vhodné zahájit sexuální výchovu. Dále nás zajímá, zda probíhá sexuální výuka separovaně pro chlapce a dívky zvláště v případě že neprobíhá, zjišťujeme, jak se u toho cítí. Ptáme se, kde nejčastěji získávají informace o sexuální výchově, zdali jim tyto informace postačují a od koho by je nejraději získávali. V neposlední řadě se zaměřujeme na úlohu rodičů ve výuce sexuální výchovy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Historie sexuální výchovy

Ve velice zjednodušené formě můžeme říci, že sexuální výchova se vyskytuje v nejrůznějších formách po celou dobu historie lidstva.

Dnešní vnímání sexuální výchovy značně ovlivnily křesťanské hodnoty a zakořeněné postoje ve formě Bible a Desatera přikázání. Křesťanství přičklo sexuální výchově protichůdnou dualitu, kde na straně jedné je pohlavní styk součástí aktu stvoření, ale na straně druhé je označen za hříšný. První ucelené představy o sexuální výchově na našem území spadají do druhé poloviny 19. století.

1.1 Od 19. století do první světové války

Již na konci 18. století se objevovaly první zmínky o sexuální výchově, které prolomily počáteční společenské tabu. Prvopočátky sexuální výchovy jsou zachyceny v dílech filantropistů (z řeckého *filein* = milovat a *anthrópos* = člověk), kterým jako vzor posloužily některé části z pedagogického díla *Emil aneb O výchově* od Jeana-Jacquesa Rousseaua.

Pozdější autoři, jako například Johann Bernhard Basedow, ke svému projevu na téma sexuální výchovy využívají obrazy (př. obraz rodící ženy, kterou za ruku drží její muž - Basedow 1724–1729). V tomto období se však také objevovali představitelé (Oest, Salzmann, Winterfeld), kteří doporučovali ve vyučovacích hodinách s dětmi pitvat březí zvířata či pozorovat s dětmi páření zvířat ve volné přírodě. Dále shledávali důležitou přítomnost dětí ze širokého okolí a celé rodiny při porodu, nebo také aby členové rodiny chodili po domácnosti nazí.¹

V českém školství se sexuální výchovou jako první zabýval Aleš Vincenc Pařízek (1748-1821), který přeložil dílo *Praktické knihy ruční* (autor knihy Wilbaum). Toto dílo doporučuje realizovat pohlavní osvětu mládeže, aby se tak předešlo škodlivému a nežádoucímu chování.

V roce 1824 přeložil F. Neděla knihu J. Jaise *Věc nejdůležitější pro rodiče, školní učitele a dohlídače mládeže i také a zvláště pro duchovní pastýře*. Tento překlad často odkazoval na

1 Srov. JANIŠ, K., *K historii cílené pohlavní výchovy v období první republiky* [online], 2006.

knihu J. J. Rousseaua *Emil*, která se věnovala otázce onanie. Na podobné téma vychází v roce 1853 spis S. Kodyma *Zdravověda*, která revolučně nabádá k názoru, že onanii lze předejít pouze fyzickou vyčerpaností mládeže.²

Do konce 19. století kvůli Viktoriánskému vlivu (zastašování, šíření strachu z pohlavních nemocí a škodlivosti onanie) zájem o toto téma upadal. Až na přelomu nového století se toto téma znovu dostalo do popředí v důsledku sociálně patologických příčin (jako rozvrat rodin, velký nárůst nevěstinců, prostituce či nežádoucí těhotenství).

Jednou z možných cest k nápravě byla sexuální osvěta. Odborné pedagogické a lékařské časopisy se začaly věnovat otázkám pohlavního života. Objevovaly se první společnosti, které měly za předmět zájmu některou z částí sexuálního života a zaměřovaly se na osvětu v oblasti sexuální výchovy. Jako příklad můžeme uvést Mezinárodní společnost pro sexuální výzkum (Berlín, 1913), Liga pro sexuální reformy (Berlín, 1920) a další.³

Na přelomu 19. a 20. století se poprvé objevil pojem sexuální pedagogika. Společensky uznávaným názorem bylo, že sexuální výchova by se měla odehrávat výhradně v rodinách. Přesto se vytvořil nátlak ze strany odborné veřejnosti, aby se sexuální výchova přesunula z rodin do škol. Tato vize se měla v praxi uskutečňovat prostřednictvím předmětu přírodopis.

Zprvu byly vyučovány pouze biologické aspekty tohoto tématu, avšak později se výuka rozšířila o mravní úroveň, která brala na zřetel zodpovědný výběr partnera, pohlavní věrnost a prevenci společensky nežádoucích sexuálních projevů.

Z počátku toto přenesení sexuální výchovy na školu naráželo na značný odpor laické ale i odborné veřejnosti.⁴ V období 20. a 30. let, po první světové válce, došlo ke změnám v sexuální výchově. Do poválečného prostředí se výrazně promítal pokles mužské populace, nejen díky tomu mládež předčasně zahajovala pohlavní život. Toto období je spojováno s T. G. Masarykem, který se snažil sexuální výchovu mládeže posunout do mravní roviny, zrovnoprávnit roli muže a ženy a docílit tzv. „pohlavního demokratismu“. T. G. Masaryk také usiloval o změnu složení žáků ve třídě, neboť jednu z příčin mylných informací o sexuálním životě shledával v přeplněných třídách žáků, kteří se od sebe věkově lišili.⁵

² Srov. JANIŠ, K. *K historii cílené pohlavní výchovy v období první republiky* [online], 2006.

³ Srov. JANIŠ, K. *K historii cílené pohlavní výchovy v období první republiky* [online], 2006.

⁴ Srov. JANIŠ, K. *K historii cílené pohlavní výchovy v období první republiky* [online], 2006.

⁵ Srov. JANIŠ, K. *K historii cílené pohlavní výchovy v období první republiky* [online], 2006.

1.2 Období 1939-1968

S okupací země, v roce 1939 došlo k zániku mnoha spolků a organizací, které se orientovaly na téma sexuální výchovy. Přes všechny negativní vlivy, které se kvůli válce dostaly do společnosti (prostituce, znásilnění apod.) se sexuální tematika opět dostává do pozadí. Paradoxně ve stejnou chvíli ve Švédsku vznikaly první ucelené koncepce sexuální výchovy (1941).⁶

Až v poválečném období se sexuální tematice dostalo větší pozornosti. Nejen kvůli politickým změnám dochází k rekonstrukcím a obnovám školských osnov. Sexuální výchova je zařazena do přírodopisu. Učitelé, ve snaze o co největší odbornost, prezentují sexuální výchovu žákům pouze ve spojitosti a biologickými hledisky. Objevují se tendence sexuální výchovu opět ponechat pouze na lékařích a odbornících, avšak ve výsledku nebyly uskutečněny ve výuce sexuální výchovy žádné změny.⁷

V roce 1945 lékaři stanovili požadavek, aby se věnovala větší pozornosti výuce sexuální výchovy a zvýšila se připravenost nejen žáků, ale i učitelů, kteří budou sexuální výchovu vyučovat. Tomuto požadavku bylo vyhověno o čtyři roky později, tedy v roce 1949. Na počátku 50. let, dochází k zavedení nového výukového a výchovného předmětu s názvem *Společenské nauky na vysokých školách*, který měl upravit výchovu tak, aby byl z jedince vychován „nový“ typ člověka a aby se tak snížil počet patologických jevů ve společnosti.⁸

Na základních školách byl vyučován nový předmět a to *Nauka o domácnosti* společně s *Náboženstvím*. Pod silným politickým vlivem byly však poslední dva nově zavedené předměty brzy vypuštěny.

Politická strana však musela za nedlouho řešit otázku neustále se zvyšující rozvodovosti a počtu interrupcí, proto bylo v roce 1959 vyhlášeno nařízení pro ředitele základních škol, kteří byli nuceni do osnov zařadit konkrétní opatření k zesílení výchovy mládeže k rodičovství v rámci komplexního výchovného působení. V praxi se tato změna projevovala tak, že v učebních osnovách byly rozšířeny části o biologii člověka a pracovní činnost, kde bylo dívkám vyhrazeno 33 hodin výuky předmětu *Základy péče o dítě*.⁹

⁶ Srov. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001, s. 37.

⁷ Srov. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001, s. 37-38.

⁸ Srov. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001, s. 38.

⁹ Srov. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001, s. 38.

Dále se ve školách uskutečňovaly odborné besedy *Výchova k manželství a rodičovství* nebo *Výchova k rodičovství a pohlavní výchova mládeže*. Účast odborníků a lékařů na tematických besedách bez pochyby přispěla k navýšení znalostí žáků, avšak dostatečně nepokryla výchovnou a morální oblast výuky.¹⁰

Prostřednictvím výše zmíněných odborníků ve školách, zejména z oboru lékařství, se školy snažily přesunout choulostivou tematiku pryč ze školního prostředí a přenechat ji odborníkům (lékařům). Až analýza demografických a sociálních jevů donutila stranické orgány se hlouběji věnovat komplexní výchově mládeže, neboť rozvodovost a interrupce se ve společnosti přes všechny snahy opět zvyšovala.¹¹

V reakci na tuto situaci byly vyvozeny závěry, že osvěta v sexuální výchově je nedostačující a je nutno pozornost zaměřit také na citovou a morální stránku. Tento fakt zapříčinil rozšíření osnov o Biologii dítěte a školní hygienu. Předmět se věnoval citové a sociální složce pohlavního života, pohlavnímu vývoji sexuálního citění během dětství a dospívání. I když byl zaveden metodický předmět výkladu sexuální tematiky pro učitele, stále chyběla ucelená koncepce výuky sexuální oblasti.

1.3 Období 1969-1989

V tomto období opět nastal velký zájem veřejnosti o sexuální chování. Jedním z důvodů byla v 70. a 80. letech natalitní vlna, která byla ovlivněna zavedením populační politiky do praxe (1970-1972). Na konci 60. let panoval ve společnosti jednotný názor, že výchova mládeže v oblasti sexuální výchovy je velice zanedbaná, a tak byl zaveden předmět *Koncepce výchovy k rodičovství na základních školách*. Oproti dřívějším teoriím byl nyní kladen veliký důraz na mravní výchovu.¹²

Vláda roku 1972 přijala usnesení č. 147/1972, které obsahovalo úkol pro základní devítileté školy, které měly vypracovat program výchovy k manželství a rodičovství, jehož náplní by mělo být poskytovat základní poučení o významu a postavení rodiny v socialistické společnosti a o jejich základních funkcích.¹³

Další vládní usnesení, které následovalo o rok později, usilovalo o zbudování sítí manželských a předmanželských poraden. Následujících pět let stát vydával nejrůznější

¹⁰ Srov. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001, s. 38.

¹¹ Srov. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001, s. 38.

¹² Srov. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001, s. 40.

¹³ Srov. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001, s. 40.

ustanovení, která si kladla za cíl respektovat osobní zájmy jednotlivých žáků prostřednictvím nabídek nejrůznějších zájmových činností. Tyto zájmové činnosti měly současně také vyrovnávat rozdíly v oblasti sociálního, kulturního a výchovného prostředí.¹⁴ Ministerstvo školství v roce 1984 vydává v platnost další ustanovení Zásady a obsahové zaměření výchovy k rodičovství při střední škole, které mělo zaručovat výchovnou práci pro danou oblast. Přibližně ve stejné době dochází k opomíjení rodiny a naopak přeceňování vlivu školských zařízení. Výzkumy ukázaly, že mladiství jsou nepřipravení na rodičovství či manželství a výrazně postrádají mravní normy. V důsledku toho vláda vydala nespočet nových ustanovení, snažící se zlepšit tento mravní stav mladistvých, avšak tyto snahy se nikdy neodrazily v reálných výsledcích.¹⁵

Jednou z příčin této situace byla nejednotná koncepce sexuální výchovy. Časté střídání nejrůznějších přednášejících odborníků, lékařů, psychologů a pedagogů neposkytovalo ucelenou složku výchovy. V období 1970-1989 docházelo k výrazné sexuální osvětě veřejnosti, zejména mladistvých, přes všechny tyto snahy však neustále docházelo k nárůstu rozvodovosti, sexuální delikvence, promiskuity, interrupcí a to zejména u mladistvých. Z výše zmíněných důvodů plyne, že všechny snahy byly neúčinné, avšak v porovnání s předchozím obdobím se zde vyskytovaly nové prvky ve výchově a to multidisciplinární přístup, který umožnil zapojení dalších společenských subjektů.¹⁶

1.4 Vývoj sexuální výchovy po roce 1989

V roce 1989 došlo k velkým změnám ve společnosti, pro které bylo nezbytné najít nová řešení k problematice sexuální výchovy a lidským vztahům. Zájem o masové sdělovací prostředky se rapidně zvýšil, některá dříve tabuizovaná témata jako například prostituce, pornografie či pedofilie se začala společností veřejně medializovat. Děti a mladiství se často dostávali do kontaktu s komerčním sexem. Tato situace vedla k bezprostředním změnám, bylo třeba se co nejkompexněji zabývat sexuální výchovou. Ukázalo se, že rozhodujícím faktorem k nápravě společenské situace bylo znovu posílení funkcí rodiny a škol. Ve školských zařízeních se jako reakce na tuto společenskou situaci komplexněji rozšířilo učivo, především přírodopis a rodinná výchova. Rodinná výchova se začala ve školách vyučovat od roku 1996.¹⁷

¹⁴ Srov. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001, s. 41.

¹⁵ Srov. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001, s. 41.

¹⁶ Srov. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001, s. 42.

¹⁷ Srov. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001, s. 42-43.

V roce 1989 byla poprvé ucelena podoba sexuální výchovy. Se vznikem školských rad a kurikulárních reforem vznikly kurikulární dokumenty, kterými stát garantuje žákům získání komplexního vzdělání ve všech oblastech, nevyjímaje sexuální výchovu.

2 Sexuální výchova

2.1 Sexuální výchova v rodině

„Úspěšnou sexuální výchovou máme na mysli takovou, která má pozitivní vliv na dítě a jeho citový a sexuální vývoj, která je přínosná i pro vzájemný vztah rodičů a dětí, a v neposlední řadě i pro rodiče samotné.“¹⁸ Rodina je důležitým pilířem pro celistvý vývoj člověka v celé jeho bio-psycho-socio-spirituální rovině. Jedinci tak poskytuje nejpřirozenější prostředí pro sexuální výchovu, která ho provází již od raného dětství. Oldřich Pšenička ve svém textu dodává: „Pohlavní výchova není pohlavní poučení. Je trvalou a nedílnou součástí celkové výchovy, a především výchovy k mateřství a otcovství. Odpovědi rodičů na sexuální otázky musí být přirozené, upřímné a plné pochopení pro dětský svět.“¹⁹ Právě ve funkční rodině jsou nejideálnější podmínky k rozhovorům o sexualitě (sexualita ve smyslu centrálního aspektu v průběhu celého života dítěte, zahrnuje pohlaví, genderovou identitu a role, sexuální orientaci, erotiku, potěšení a reprodukci.)²⁰ Na rozdíl od rozhovorů se spolužáky, surfování po internetu nebo besed ve škole, se rodinné rozhovory odehrávají na jiné emocionální úrovni, která je vhodná pro budoucí vytváření hodnot a postojů.²¹

Velice důležitým faktorem v rodinné sexuální výchově je komunikace. Komunikací vyjadřujeme to, co jsme vyhodnotili z našeho pozorování a co jsme schopni dále interpretovat. Zprostředkovává porozumění, ovlivňování a předávání zkušeností.²² Předává informace, postoje, myšlenky, nálady, mezilidské vztahy a pocity. V psychologii je označována za jistý druh sebepotvrzování či sebe prezentace ať už verbálně nebo neverbálně.²³ Neverbální komunikace má na dítě stejně značný vliv, i když se odehrává na nevědomé úrovni. Neverbální komunikací jsme schopni regulovat mluvený projev, často stačí pouhé gesto, které zcela nahradí veškerou verbální komunikaci.²⁴

Pedagožka Lenka Šilerová ve své publikaci *Sexuální výchova* vysvětluje, že „tím, že s dětmi hovoříme o lidském těle, pohlavních orgánech, že jim vysvětlujeme, jak lidské tělo

¹⁸ ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 2003, s. 28.

¹⁹ PŠENIČKA, O. *Sexuální výchova v rodině*. 1995, s. 95.

²⁰ Srov. *Defining sexual health: Report of a technical consultation on sexual health*. 2006. s. Dostupné z: http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf

²¹ Srov. ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 2003, s. 19.

²² Srov. ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001, s. 384.

²³ Srov. CANGELOSI, J. S. *Classroom management strategies*. N.J.: Wiley, 2004 s. 20.

²⁴ Srov. CANGELOSI, J. S. *Classroom management strategies*. N.J.: Wiley, 2004, s. 123.

*funguje, jim napomáháme přijmout vlastní tělesnost a tím posléze vlastní sexualitu. Pokud se dítě setkává s pruderií a odmítáním jakýkoliv zmínek o všem, co se týká pohlavních orgánů či sexuálních projevů, může velmi snadno získat pocit, že lidské tělo je něco špatného, za co je třeba se stydět a o čem se nemluví.*²⁵ V některých rodinách rodiče zastávají názor, že s dítětem již není nutné o sexuální tematice hovořit, neboť se s tímto tématem dostává do kontaktu neustále, ať už ve škole od pedagogů, vrstevníků či prostřednictvím internetu. Tito rodiče považují sexuální výchovu za nejdůležitější, jiní ji považují za okrajové téma. V jiných rodinách je sexuální výchova dokonce tabu.²⁶ Šilerová ve své knize *Sexuální výchova* uvádí, že v době, kdy jsou informace o sexualitě volně dostupné téměř komukoli, je právě role rodičů nenahraditelná.²⁷

Dalším důležitým prvkem v rodinné sexuální výchově jsou hodnoty. Na sdílení hodnot v rodině může mít v oblasti sexuality velký vliv náboženství. V Evropě je sexuální chování stále ještě ovlivněno křesťanskou kulturou, která považovala sex za oficiálně povolený, ale pouze za striktních pravidel, jehož cílem mělo být výhradně plození potomstva. Přísné normy lidé příliš nedodržovali, a to vedlo k vytvoření dvojí morálky. Názory v nábožensky založených rodinách týkající se například užívání antikoncepce, zahájení sexuálního života, vstupu do manželství či otázky interrupce, se mohou diametrálně lišit od rodin, které náboženské hodnoty nesdílejí. Přijímání hodnot dítěte vychází z každodenního života v rodině prostřednictvím řešení rodinných problémů, či společných aktivit. Může k tomu tedy docházet i bezděčně, aniž by o to rodiče cíleně usilovali. Taková cesta přijímání hodnot je pro dítě přirozenější a spontánnější, než by tomu mohlo být například ve škole.²⁸

Šilerová ve svém zahraničním výzkumu, který zjišťoval informovanost dospívajících o sexualitě a pohlavním životě, shrnula své výsledky následovně: *„Dospívající získávají informace o sexualitě a pohlavním dospívání nejčastěji od spolužáků či kamarádů (81 %) a z médií (66 %). Od matky získala informace polovina dospívajících, od učitelů 47 %, od partnera nebo partnerky 40 % a od otce pouze 23 % dospívajících.*²⁹ Z výzkumu dále vyplynulo, že mladí lidé se chtějí nejvíce dozvědět o sexuální tematice od partnerů či

²⁵ ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 2003, s. 11.

²⁶ Srov. ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 2003, s. 20.

²⁷ Srov. ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 2003, s. 19.

²⁸ Srov. ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 2003, s. 20.

²⁹ ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 2003, s. 29.

rodičů, tedy blízkých osob. Dále polovina dotazovaných uvedla, že chtějí se svými budoucími dětmi o sexualitě mluvit více, než s nimi mluvili jejich vlastní rodiče.³⁰

Pokud shrneme, v čem Šilerová shledává podstatné funkce rodiny v sexuální výchově, v první řadě by se jednalo o předávání hodnot. Dále pak o intimitu, kterou jedinec zažívá pouze v rodině, ať už jako dítě či dospělý, a v neposlední řadě důvěru a blízkost pokud rodiče s dítětem hovoří otevřeně, dozvídá se pak dítě v rámci rodiny pravdivé informace, které mohou rodiče usměrňovat a případně eliminovat některé pochybné a zkreslené vědomosti a postoje, získané od kamarádů či z médií.³¹

Zdeněk Matějček hlavní funkci rodiny ve vztahu k rodinné sexuální výchově rozdělil do tří oblastí: vztah, vzor a poučení. Vztahy, se kterými se dostává jedinec primárně do kontaktu ve své rodině, ovlivní jeho budoucí citové naladění. Matějček k tomuto pak dodává:³² „*Ukázalo se dále, že podstatným činitelem v tomto příznivém vývoji je pocit jistoty a bezpečí, který dítě v blízkosti rodičů zažívá. A tak tedy už v kojeneckém a batolecím věku se do značné míry rozhoduje o tom, jak se budou o mnoho let později utvářet (...) jeho postoje a vztahy přátelské, milenecké, manželské a rodičovské.*“³³ Vzor, tedy příklad z vlastních rodičů, považuje za stejně důležitý i Oldřich Pšenička. Ten ve svém díle uvádí, že vlastní příklad rodičů je pro oblast rodinné sexuální výchovy klíčovým a formuje tak charakter dětí, který dále zdůrazňuje rozdíly mezi špatným a dobrým chováním.³⁴ V posledním bodu se výše zmínění autoři rozcházejí. Pšenička považuje za další oblast pravdivost, která spočívá ve formaci, utváření postojů k sexualitě a zodpovědném jednání. Zdůrazňuje především zodpovědnost rodičů za to, jaké informace dítěti poskytují.³⁵ Matějček oproti tomu považuje za klíčové poučení, které dítě získává prostřednictvím informací, znalostí a praktik získaných v rodině.³⁶

³⁰ Srov. ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 2003, s. 30.

³¹ Srov. ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 2003, s. 20.

³² Srov. MATĚJČEK, Z. *Škola rodičů*. 2000, s. 66-67.

³³ Srov. MATĚJČEK, Z. *Škola rodičů*. 2000, s. 67.

³⁴ Srov. PŠENIČKA, O. *Sexuální výchova v rodině*. 1995, s. 95.

³⁵ Srov. PŠENIČKA, O. *Sexuální výchova v rodině*. 1995, s. 75.

³⁶ Srov. MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1996, s. 93.

2.2 Sexuální výchova ve škole

2.2.1 Obsah a cíle školní sexuální výchovy

O sexuální výchově bychom měli podle Věry Capponi a kolektivu hovořit jako o sexuální osvětě, která nám poskytuje pouze informace o sexualitě a tématech s ní spojených.³⁷ Cíle a obsah sexuální výchovy jsou strukturovány spirálovitě (témata se opakují a s přibývajícím věkem jedinců se také prohlubují) a jsou řazeny do jednotlivých bloků, které jsou neustále aktualizovány dle situace, která panuje v rámci celé společnosti. Práce vyučujícího sexuální výchovy musí být dlouhodobá, cílevědomá a interaktivní.³⁸

Obsah sexuální výchovy můžeme rozdělit do tří hlavních oblastí, a to na oblast informativně poznávací, oblast emotivně postojovou a oblast dovedností, návyků a chování. Oblast informativně poznávací reaguje na nejaktuálnější stav vědeckého poznání a předkládá ho jedinci ve srozumitelné podobě. „*Např. vybuduje-li učitel správně a přiměřeně pojmový aparát v oblasti anatomie pohlavních orgánů, zvyšuje se výrazně ochrana před akceptováním různých vulgarismů a nepedagogických výrazů v pozdější době.*“³⁹ Oblast emotivně postojová vychází z předpokladu, že samotná získaná informace neznamená schopnost tuto informaci správně a vhodně použít, a proto je potřeba si k získaným dovednostem, návykům a informacím vytvořit silné emotivní postoje. Oblast dovedností, návyků a chování je dle Vladimíra Täubnera ve školách nejvíce zanedbávaná, neboť je kladen důraz na informační složku a je zapomínáno na účinnost a smysl celé výchovy.⁴⁰

Obecným ideálním cílem v sexuální výchově je připravit dítě na kvalitní partnerský, manželský a rodičovský život, ve kterém vládne bio-psycho-sociální harmonie.^{41 42} Cílem sexuální výchovy je také zařadit lidskou sexualitu jedince do společensky mravních, ale i jeho vlastních hodnot.⁴³ Cíle sexuální výchovy ve škole jsou dány třemi základními rovinami. Rovinou kognitivní a informativní, rovinou postojovou a emocionální a rovinou

³⁷ Srov. CAPPONI, V. a HAJNOVÁ, R. a NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. 1994, s. 122-123.

³⁸ Srov. CAPPONI, V. a HAJNOVÁ, R. a NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. 1994, s. 122-123.

³⁹ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 7.

Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 8.

⁴¹ Srov. TÄUBNER V. *Sexuální výchova jako předmět sexuální pedagogiky* [online] 2003.

⁴² Srov. ŠTĚRBOVÁ, D. *Sexuální výchova - multidisciplinární přístup*. 2012, s. 122.

⁴³ JANIŠ, K. *Sexuální výchova – včera dnes a zítra* [online]. 2008, s. 23.

dovedností, návyků a chování.⁴⁴ Hlavními cíli sexuální výchovy je především předat dětem znalosti o anatomii a fyziologii rozmnožovací (pohlavní) soustavy obou pohlaví, etice sexuality v sociálních vztazích a poskytnutí předpokladů pro to, aby si každý jedinec mohl vytvořit vlastní hodnotové postoje.⁴⁵ Vladimír Täubner považuje za cíle sexuální výchovy dosáhnout přiměřených znalostí, získáním správných emocionálních a společensky uznávaných postojů a osvojení si návyků a dovedností pro individuální a partnerský život člověka.⁴⁶

2.2.2 Školské dokumenty

„V souladu s novými stanovisky kurikulární politiky, pocházející z Národního programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílá kniha), která jsou zakotvena v zákoně č. 569/2004 SB., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou zpracovávány na dvou úrovních, státní a školní.“⁴⁷

Státní úroveň představuje *Národní program vzdělávání a Rámcový vzdělávací program* (dále jen RVP). RVP vymezuje jednotlivé vzdělávání v určitých etapách - předškolním, základním a středním vzdělávání. Školní úroveň představuje *Školní vzdělávací programy* (dále jen ŠVP), podle nichž dochází ke vzdělávání přímo v jednotlivých školách.⁴⁸

Školní vzdělávací program učitelům umožňuje pozměnit a upravit vzdělávací program dle jejich vlastních zkušeností a plánů tak, aby vyhovoval požadavkům jejich školy.⁴⁹ Obsah sexuální výchovy pro žáky 1., 2. a 3. třídy tvoří šest základních tematických okruhů, které jsou pak dále členěny. Jedná se o okruhy: člověk, vztahy mezi lidmi, osobní dovednosti, sexuální chování, sex a zdraví, sex a kultura. Na druhém stupni základní školy se tematické okruhy nemění, pouze se prohlubuje jejich znalost.

Jelikož v RVP nejsou uvedeny žádné konkrétní pokyny pro pedagogy, jak sexuální výchovu vyučovat, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) v roce

⁴⁴ Srov. ŠTĚRBOVÁ, D. *Sexuální výchova - multidisciplinární přístup*. 2012, s. 122.

⁴⁵ Srov. ZVĚŘINA, J. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. 2003. s. 252.

⁴⁶ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997.

⁴⁷ JEŘÁBEK, J. a TUPÝ, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. 2005, s. 9.

⁴⁸ Srov. JEŘÁBEK, J. a TUPÝ, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. 2005, s. 9.

⁴⁹ JEŘÁBEK, J. a TUPÝ, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. 2005, s. 37-62.

2010 vydává dokument Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy na základních školách, které by mělo být pedagogům, ale i rodičům návodem, jak učit sexuální výchovu. Doporučení MŠMT reagovalo na společenské změny v posledních letech, jako je zrychlení životního stylu zaměřeného na výkon a zisk, změny žebříčku hodnot, nové způsoby komunikace apod. Současně s tímto doporučením měla být do škol distribuována odborně zpracovaná příručka Sexuální výchova – Vybraná témata (2009). Tato příručka vzbudila velký ohlas veřejnosti.⁵⁰ V reakci s tímto sdělením začala mít veřejnost obavy, že do školních osnov bude přidán nový předmět „sexuální výchova“, kde se⁵¹ „ ... již od první třídy bude vyučovat sex“.⁵²

2.2.3 Didaktika sexuální výchovy

Sexuální výchova využívá řadu klasických metod, především z mravní výchovy, jako je přesvědčování, cvičení, hodnocení a mnoho dalších. Z metod vzdělávacích učitelé mnohdy využívají vysvětlování, přednášky, rozhovory, slovní nebo písemné projevy žáků a jiné. Sexuální výchova však potřebuje metody, které respektují specifické prvky sexuální výchovy, jako například intimnost, soukromnost či vnitřní angažovanost. Metody využívané v sexuální výchově však musí dále respektovat žákovy individuální postoje, názory či dispozice a měly by vést k aktivnímu zapojení. Pro tento účel nám mohou sloužit dialogické aktivizační metody, inscenační či problémové metody či metody využívající psychodramatické techniky.⁵³

Dialogické aktivizační metody jsou založeny na verbální interakci mezi vyučujícím a žákem. Žák v této metodě není pasivním prvkem, ale aktivním rovnocenným partnerem vyučujícího. Podstatou této metody jsou otázky a odpovědi. Vychovatel svými odpověďmi či otázkami formuje žáka k správnému závěru. Důležité je, aby žák se závěrem souhlasil a přijal jej za svůj.

Podle typu interakce můžeme rozdělit dialogickou metodu na dialog ve skupině, dialog na podnět stimulovaného dialogu, dialog na základě písemných otázek. Dialog ve skupině je založen na kladených otázkách žákům, které by měly motivovat žáky k tomu, aby si utvářeli postoje nejen k vlastním odpovědím, ale také k odpovědím ostatních

⁵⁰ Srov. MŠMT, *Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách* [online]. 2010, s. 1-2.

⁵¹ Srov. MATĚJČEK, Z. *Škola rodičů*. 2000, s. 65.

⁵² MATĚJČEK, Z. *Škola rodičů*. 2000, s. 65.

⁵³ Srov. TÁUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 17.

spolužáků. Dobrým prostředkem k vyvolání dialogu bývá tzv. burza nápadů. Vychovatel přednese žákům nevšední téma či námět a žáci svévolně vykřikují cokoli, co je s navrženým problémem napadne.

Dalším prostředkem může být také prosté hlasování, kdy děti pouze zvedají ruce, či karty s určenými symboly, zda s řešením či problémem souhlasí či nikoliv. Dialog na podnět stimulovaného dialogu je jednou z dalších metod aktivizační metody dialogické. Stimulovaný dialog je částečný dialog mezi vychovateli, či vychovatelem a vybranými žáky. Vhodné je vybrat k danému probíranému tématu odborníka z praxe (psycholog, sexuolog...). Vychovatel vede s odborníkem před žáky diskuzi. Vychovatel se posléze snaží diskuzi přenést na žáky, a přimět je k zaujetí vlastních postojů a schopnosti je obhájit. Veřejnou diskuzi vychovatel může taktéž vyvolat s vybraným žákem.⁵⁴

Dialog založený na anketě je jednou z nejvyužívanějších dialogických metod. Anketa je písemná metoda dotazů účastníků, na které vychovatel odpovídá veřejně. Anketa může mít i obrácenou podobu, kdy žáci písemně odpovídají na dotazy, které jim jsou vychovatelem předloženy. Alternativní anketa se nejnázve vyhodnocuje. Vychovatel v ní zadá otázku např. „*Pokládáš za vhodné, aby otec koupal, krmil a přebaloval malého kojence?*“⁵⁵ K tomuto vychovatel připojí sadu alternativních odpovědí, z nichž si žák vybere takovou, kterou pokládá za správnou a kterou dokáže zdůvodnit.⁵⁶ Příklady alternativních odpovědí: „*a) Otec nemá obvykle čas a neumí to. Mohl by dítěti ublížit.*“ *b) „Otec by měl matce pomáhat, občas něco podržet nebo sám udělat za pomoci matky.“ c) „Otec by měl zvládnout úplně totéž, co dokáže matka, a také by se měl s matkou občas střídát.“*⁵⁷ Hodnocení provádí vychovatel pomocí skupinového dialogu a hlasováním.

Problémové metody jsou velice významné aktivizační metody. Problémové metody nepřinášejí vždy okamžitý výsledek a jsou poměrně náročné na přípravu. Pro sexuální výchovu jsou však velice příhodné, neboť formují emocionální a intelektuální postoje žáků. Rozhodovací proces, kde žák volí jednu z možných alternativ, je jedním ze základních prvků problémové metody.

⁵⁴ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 18-19.

⁵⁵ TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 20.

⁵⁶ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 20.

⁵⁷ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 21.

Harvardská studie se řadí mezi problémové metody. Vychovatel, který využívá metody Harvardské studie, žákům předloží podrobně popsanou situaci ze života. Zadání problému bývá velice obsáhlé a mnohdy problém nemusí být na první pohled jasně viditelný. Zadání může mít nejrůznější formu - písemnou, videokazeta, komiks atd. Žáci se zadáním dále postupně pracují, hledají jádro problému či možná řešení. Hledání řešení může probíhat dlouhodobě, vychovatel jej může zadat jako domácí úkol, na kterém žáci pracují až několik týdnů a radit se můžou s nejrůznějšími odborníky, dle tématu zadání.⁵⁸

Metoda řešení konfliktu je velice vhodná pro řešení mezilidských vztahů. Základem této metody je popis konfliktu. Vychovatel žákům určí role rozhodčí sporu a ti musí vyslechnout obě strany a posléze spor vyřešit. V jiném případě může vychovatel určit cíl, ke kterému se má v řešení problému dospět. Metodu, kterou mají žáci použít, aby dospěli ke správnému cíli, však vychovatel nesdělí a je tak na žácích, aby na správné řešení přišli svépomocí. Metoda živé případové studie má za úkol odstranit nedostatky Harvardské studie. Základem je autentický příběh popisovaný osobou, která ho skutečně prožila. Žáci opět nabízejí nejrůznější řešení. Osoba, která problém či situaci popisuje, hodnotí řešení žáků a v poslední fázi jim sdělí, jaké řešení měla reálná situace a popř. jaké následky to vyvolalo. Metoda postupného seznamování se s případem je podobná předchozí metodě, avšak vychovatel či jiná osoba záměrně vynechá určité údaje, které musí žáci zjistit vhodně volenými dotazy.⁵⁹

Inscenační metody pramení z principů problémových metod. V sexuální výchově zastávají velkou roli, neboť umožňují výcvik při tvorbě dovedností sexuálního chování. Základem této metody je konflikt, který předvádějí a utvářejí sami žáci. Inscenační metoda rozvíjí dovednost rozhodování, pomáhá také zakotvit a vytvořit vzorce sexuálního chování. Do specifických znaků inscenace můžeme řadit: popis problémové situace, popis rolí, popis připravených variant řešení, pokyny pro pozorovatele, instruktáže herců a pozorovatelů, samotné provedení inscenace, diskuse o provedené inscenaci a závěrečné zhodnocení vychovatele. Inscenační metody můžeme dále dělit na strukturu inscenaci, v níž skupina žáků řeší problém od jeho počátku až po konečné řešení a nestrukturu inscenaci, ve které mají žáci již dopředu připravené role, které nejsou podrobně rozpracované. Účastní se vždy max. jeden žák neboli herec. Demonstrativní inscenace je

⁵⁸ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 23.

⁵⁹ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 25.

prováděna předem připravenými herci, kteří mají své role precizně sešrané. Žáci se hry neúčastní, jsou pouze v roli pozorovatele. Po sešrané scéně následuje hromadná a veřejná diskuse.⁶⁰

Metody využívající psychodramatické techniky poněkud potlačují didaktickou stránku. Pro aplikaci této metody se vyžaduje důvěrná a přátelská atmosféra, určitá emocionální a intelektuální vyspělost a zásoba zkušeností, proto je tato metoda doporučována žákům staršího školního věku. Tématika řešených problémů se většinou pohybuje kolem oblasti mezilidských vztahů či vnitřních konfliktů.⁶¹

Józef Augustin řadí ještě k výše zmíněnému seznamu metod také metody zneužívání při sexuální výchově. Řadí mezi ně jakékoliv metody dramatizované nebo mimické, naznačování pohlavních či erotických otázek, vyrábění tabulek či obrázků. Augustýn však zdůrazňuje, že u těchto metod je velice důležitá zásada slušnosti, podle níž volíme vhodnou věkovou i intelektuální úroveň žáků, kterým budeme prezentovat obsah s erotickou či sexuální tematikou. Dále také dodává, že „*nikdo nesmí být vyzván, tím méně zavázán, aby jednal jakýmkoliv způsobem, který by mohl subjektivně zranit jeho smysl pro soukromí*“.⁶²

Do didaktiky sexuální výchovy také řadíme didaktické pomůcky, které využíváme při realizaci sexuální výchovy. Pomůcky můžeme rozdělit na názorné pomůcky trojrozměrné a názorné pomůcky dvojrozměrné. Názorné pomůcky trojrozměrné jsou například kondomy, nitroděložní tělíška, dřevěné loutky při diagnostice případného pohlavního zneužívání u dětí. Názorné pomůcky dvojrozměrné můžeme dělit na statické či pohyblivé. Statické dvojrozměrné pomůcky jsou například obrazy, plakáty a nástěnky. Jedná se o informace, které jsou prezentovány v tištěné podobě, na které učitel demonstruje danou oblast ze sexuální výchovy. Vyučující zde má možnost obrazy ručně vytvářet, nebo je promítat (prezentace). Dynamické, neboli pohyblivé dvojrozměrné pomůcky jsou například filmové projekce nebo videoprojekce, které poskytují interaktivní přístup. Vyučující může projekci kdykoliv zastavit a rozvinou případnou diskuzi.⁶³

⁶⁰ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 26.

⁶¹ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 27.

⁶² AUGUSTYN, J. *Sexuální výchova v rodině a ve škole*. 1998, s. 80.

⁶³ Srov. JANIŠ, K. a TÄUBNER, V. *Didaktika sexuální výchovy*. 1999, s. 69-70.

2.2.4 Osobnost pedagoga sexuální výchovy

Často diskutovaná bývá otázka, zda by měl sexuální výchovu vyučovat pedagog, psycholog či lékař. Všeobecně uznávaným názorem, který zastává dnešní společnost, je, že dobře připravený a vzdělaný pedagog je hlavní složkou školní sexuální výchovy.⁶⁴

Osobnost pedagoga sexuální výchovy je jedním z klíčových faktorů efektivní výchovy. Obecně můžeme osobnost definovat jako souhrn jednotlivých psychických znaků v konkrétním jedinci, a dále také jako odlišnost jednotlivých psychických znaků jedince od ostatních lidí. J. Čáp uspořádal poznatky o osobnosti do dvou kategorií. První kategorie se zabývá strukturou osobnosti, jejími částmi a uspořádáním. Druhá kategorie obsahuje vývoj a formování samotné osobnosti.⁶⁵

Předpokladem pozitivního vlivu pedagoga na žáky jsou jeho charakterové a morální vlastnosti. Kohoutek ve svém díle popsal šest druhů pedagogů, se kterými se lze v praxi setkat. Náboženský typ pedagoga posuzuje každou pohnutku z větší perspektivy, a to z hlediska většího dobra či vyšších principů. Tento typ osobnosti je velice uzavřený, vážný, beze smyslu pro humor. Nejen z těchto důvodů bývá pro tohoto pedagoga obtížné navázat s žáky důvěrnějšího vztahu. Estetický typ je charakterizuje převaha iracionálního prvku (fantazií, intuice). Je velice empatický a snadno se vcití uje do osobností žáků, které může posléze snáze formovat a utvářet. Sociální typ nerozděluje svou pozornost ani sympatie na vyvolené žáky či skupinky, nýbrž rovnoměrně působí na všechny své žáky. Typickým znakem pro tento typ je trpělivost a schopnost sebezapření. Na předních místech žebříčku hodnot většinou zahrnuje altruismus a filantropii.

Teoretický typ má větší zájem o teoretické vzdělání žáků, nežli o žáky samotné. Zpravidla s žáky nenavazuje osobnější vztahy. Za hlavní cíl si klade hledání pravdy pomocí často vědecké či výzkumné práce. Ekonomický typ je charakterizován snahou dosáhnout nejvyšších výsledků s minimálním vynaloženým úsilím. Žáky mnohdy vede k samostatné činnosti, avšak mnohdy je tento typ příliš praktický a nedoceňuje teorii a originalitu. Mocenský typ upřednostňuje vlastní osobnost, moc i uznání a to i na úkor kladného vztahu s žáky. Je velice náročný a kritický.⁶⁶

V posledních letech se rozvíjí nová nauka tzv. pedeutologie, která zkoumá osobnost učitele. K jejímu studiu můžeme přistupovat dvěma způsoby. Normativní přístup nám

⁶⁴ Srov. RYDLO, J. *Cíle, obsah a metody sexuální výchovy* [online]. 2004.

⁶⁵ ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum. 1993, s. 75.

⁶⁶ Srov. KOHOUTEK, R, a kol. *Základy pedagogické psychologie*. 1996, s. 25-26.

určuje ideální odborné a pedagogicko-psychologické kvalifikace, kterými by měl pedagog disponovat. Analytický přístup nám k osobnosti učitele určuje konkrétní a reálné pedagogovy vlastnosti.⁶⁷ Mezi vlastnosti učitele sexuální výchovy by měly patřit vědomosti z biologie a sexuality člověka, dále pak odborné psychologické a pedagogické vzdělání, dobrá znalost metodiky sexuální výchovy, smysl pro humor, vysoká míra empatičnosti, důvěryhodnost, upřímnost, sebejistota, vyrovnanost a diskrétnost.⁶⁸

MŠMT ve svém vydaném Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy na základních školách považuje za důležité, aby byl učitel odborný a kvalifikovaný především v oblasti didaktiky sexuální výchovy, prostřednictvím seminářů se dále vzdělával v efektivních technikách práce s citlivými tématy, dlouhodobě se vzdělával v sexuální výchově a průběžně si doplňoval nové informace k danému tématu, byl pozitivně smýšlející, kreativní, schopný rozvádět s žáky konstruktivní rozhovory a diskuze, respektovaný a uznávaný,⁶⁹ „*byl si vědom svých povinností v souvislosti s dohledem nad žáky (u programů realizovaných externími lektory) a svých povinností zejména v případě získání podezření na spáchání sexuálně motivovaného trestného činu, mravního ohrožení mládeže apod. (v případě podezření na spáchání trestného činu škola vyrozumí orgán sociálně právní ochrany dítěte a Policii ČR (§ 367 a § 368 zákona č.40/2009, trestní zákoník)*“.⁷⁰ Dále by se měl orientovat v legislativních ustanoveních týkajících se sexuální výchovy, spolupracovat s rodiči, dalšími pedagogy a odborníky ve škole (výchovní poradci, školní metodik prevence).⁷¹

⁶⁷ Srov. KOHOUTEK, R, a kol. *Základy pedagogické psychologie*. 1996, s. 23.

⁶⁸ Srov. RYDLO, J. *Cíle, obsah a metody sexuální výchovy* [online]. 2004.

⁶⁹ Srov. MŠMT, *Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách* [online]. 2010, s. 5.

⁷⁰ MŠMT. *Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách* [online]. 2010, s. 5.

⁷¹ Srov. MŠMT. *Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách* [online]. 2010, s. 5-6.

3 Principy sexuální výchovy

Principy v sexuální výchově jsou odrazem vědeckého poznání zejména v psychologii a pedagogice, které vyjadřují společenskou a historickou zkušenost výchovných systémů sexuální výchovy.⁷² Pedagog, který vyučuje sexuální výchovu, musí své metodické postupy přizpůsobovat těmto principům. Jaroslava Pondělíčková při formulaci principů sexuální výchovy vychází ze šesti didaktických zásad: spontánnost, přiměřenost, důvěra, pravdivost, názornost a otevřenost.⁷³ Principy sexuální výchovy dokázal nejlépe formulovat Täubner, který je rozdělil do deseti základních principů.⁷⁴

3.1 Princip spolupráce rodiny a školy

Rodiče žáků by měli být informováni o tom, že jejich dítě je vyučováno i v oblasti sexuální výchovy ve škole. Učitel by měl rodiče obeznámit s obsahem sexuální výchovy, cíli a formami výuky. Rodič by měl se způsobem výuky sexuální výchovy na škole dítěte souhlasit. V případě zájmu by mělo být rodičům umožněno se sexuální výchovy ve škole účastnit nebo se na ní jinak podílet.⁷⁵

3.2 Princip začlenění sexuální výchovy do obecného projektu výchovy dítěte

Sexuální výchova se prakticky neustále prolíná všemi složkami výchovného působení pedagoga. Každý pedagog působí na žáky, ať už svým postojem k alkoholismu, interrupcím, prostituci, či způsobem volby oslovování či chováním k dívkám a chlapcům ve třídě. Sexuální výchova je tedy součástí každodenního záměrného i nezáměrného výchovného působení, což vyžaduje, aby každý pedagog měl přiměřené obecné vzdělání.⁷⁶

77

⁷² Srov. ŠTĚRBOVÁ, D. *Sexuální výchova - multidisciplinární přístup*. 2012, s. 123.

⁷³ Srov. JANIŠ, K. *Úvod do sexuální výchovy*. 2005. s. 16.

⁷⁴ Srov. JANIŠ, K. *Úvod do sexuální výchovy*. 2005. s. 16.

⁷⁵ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 45.

⁷⁶ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 10.

⁷⁷ Srov. ŠTĚRBOVÁ, D. *Sexuální výchova - multidisciplinární přístup*. 2012, s. 124.

3.3 Princip vědeckosti v sexuální výchově

Informace, které pedagog předává žákům, tvoří odraz současného stupně vědecké úrovně poznání. Pedagog tedy užívá vědecké odborné pojmy, zejména k informacím vztahujících se k pohlavním orgánům či sexuálnímu chování. Metody, prostředky a soubor informací by měly vždy odpovídat věkové kategorii dítěte.⁷⁸ „Princip vědeckosti je typický objektivností a pravdivostí předávaných informací.“⁷⁹

3.4 Princip koedukace v sexuální výchově

Mezi vědomostmi chlapců a dívek by neměl být žádný výraznější rozdíl. Chlapci i dívky mají být schopni mezi sebou korektně hovořit i o sexuální výchově. Koedukovaná sexuální výchova je prostorem pro výcvik asertivity, etiky, vzájemných vztahů a partnerského chování mezi mužem a ženou. V sexuální výchově se však objevují témata, kvůli kterým je příhodnější žáky rozdělit dle pohlaví (intimní soukromé dotazy, rady, přiznání apod.) Rozdělením skupiny podle pohlaví docílíme většího prostoru pro intimitu dotazů.⁸⁰

3.5 Princip etičnosti v sexuální výchově

Sexuální výchova není postavena pouze na biologických aspektech, je vedená v kontextu společenských principů etiky, mravnosti a lidských emocí. Je vedena city, vztahy a principy lásky, přátelství a odpovědnosti. Sexuální výchova by tak měla vést k etickému ideálu v oblasti sexuálního chování, k odpovědnosti za druhého či za dítě nebo k pohlavní zdrženlivosti, úctě k ženě, matce a rodičům apod.⁸¹

3.6 Princip aktuálnosti, latentnosti a projekce v sexuální výchově

Aktuálnost v tomto případě znamená, že informace o sexuální výchově, které dítě získalo, zužitkuje již v aktuální době, kdy mu byly informace předány (např. postoje k alkoholu, hygienické dovednosti a návyky, asertivní chování, komunikace s druhým pohlavím). Některé informace či postoje jsou dítěti předávány za předpokladu, že je

⁷⁸ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 11.

⁷⁹ Srov. ŠTĚRBOVÁ, D. *Sexuální výchova - multidisciplinární přístup*. 2012, s. 124.

⁸⁰ Srov. ŠTĚRBOVÁ, D. *Sexuální výchova - multidisciplinární přístup*. 2012, s. 125.

⁸¹ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 11.

správně použije v přítomnosti či budoucnosti. Tyto informace mají latentní charakter (např. proti zneužívání alkoholu, obrana proti sexuálnímu zneužívání apod.). Některé informace mají pro žáka význam výhradně v budoucnosti, avšak musí mu být zprostředkovány co nejdříve (např. informace o početí, těhotenství a rodině).⁸²

3.7 Princip komplexnosti a harmonického rozvoje všech oblastí

Pedagog by měl podle principu komplexnosti rozvíjet všechny oblasti sexuální výchovy současně a závisle na sobě. Témata by se měla spirálovitě rozvíjet společně s věkem a poznáním žáka. Harmonie ve výuce sexuální výchovy znamená vyvážený vztah mezi tématy sexuální výchovy, postoji, dovednostmi, chováním žáka a jeho přístupem k daným tématům.⁸³

3.8 Princip přiměřenosti a individuálního přístupu

Přiměřenost je zde vnímána z hlediska bio-psycho-sociální zralosti žáka, ale také přiměřeně k regionu a jeho tradicím, sociální skupině, rodině a způsobu života žáků.⁸⁴ Učitel princip přiměřenosti a individuálního přístupu aplikuje v rovině metod a prostředků, které učitel volí při aplikaci obsahu, v rovině obsahu z hlediska šíře a hloubky tématu a v neposlední řadě v rovině cílů sexuální výchovy.⁸⁵

3.9 Princip aktivity žáka a spolupráce s žákem

Pedagog nemá za cíl žákům pouze zprostředkovávat poznatky o sexuální výchově, ale za pomoci aktivizačních metod se má žák podílet na spolupráci výchovy na sobě samém. Princip aktivity je obzvláště důležitý při tvorbě postojů a hodnot žáka. Aby byl žákův postoj trvalý, měl by projít fázemi identifikace a interiorizace. Identifikovaný a interiorizovaný postoj lze vytvořit jedině aktivním přístupem a spoluprací se žákem.⁸⁶

⁸² Srov. ŠTĚRBOVÁ, D. *Sexuální výchova - multidisciplinární přístup*. 2012, s. 125.

⁸³ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 12.

⁸⁴ Srov. ŠTĚRBOVÁ, D. *Sexuální výchova - multidisciplinární přístup*. 2012, s. 127.

⁸⁵ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 12-13.

⁸⁶ Srov. JANIŠ, K. *Úvod do sexuální výchovy*. 2005, s. 19.

3.10 Princip pedagogičnosti a odbornosti v osobnosti pedagoga

Odbornost společně s osobností vychovatele je nezastupitelná. Na každé škole by měl být zvolený pedagog, který zodpovídá za sexuální výchovu na škole. Takový pedagog musí svým chováním, povahou a pedagogickými dovednostmi získat důvěru nejen dětí, ale také rodičů.⁸⁷

⁸⁷ Srov. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1997, s. 13.

4 Sexuální výchova z pohledu křesťanství

Hans Rotter, profesor teologie a sociologie na Innsbrucké univerzitě uvádí, že sexuální výchova primárně formuje žáka prostřednictvím působení rodičů a blízké rodiny. Působení pedagogů a školního prostředí je podstatné, avšak nemělo by mít vyšší prioritu, než působení ze strany rodiny. Přesto všechno však rodiče a blízké okolí dítěte v této výchově dle Rottera selhávají a vzrůstá tak odpovědnost škol a jiných institucí, aby dítě v sexuální výchově příslušně vzdělalo. Dále uvádí, že sexualita má svůj plný význam v manželství, které má být stejně tak obrazem Kristovy lásky k církvi. Křesťanská sexuální pedagogika tedy nespočívá pouze v potlačování sexuálních pocitů, avšak měla by vést dospívající jedince k partnerství, komunikaci a lásce. Toto vše by mělo vést k tomu, aby byl jedinec schopný v oblasti tělesné lásky získat schopnost intimity ve smyslu schopnosti hlubokých vztahů, ale i případný odstup, který zamezí tomu, aby bylo s jedincem manipulováno.⁸⁸

Dalším cílem sexuální výchovy by měla být věrnost obou manželů, neboť v manželství si lidé slibují věrnost a definitivní sounáležitost, tento slib nemá žádné časové omezení a až v těchto podmínkách má své místo pohlavní život obou manželů.⁸⁹

4.1 Historie křesťanského pohledu na sexuální výchovu

Křesťanská církev se opírá v úvahách nad výchovou dítěte o pravdy, které vycházejí z faktu, že člověk je stvořen jako obraz Boží k tomu, aby miloval Boha a lidi. Lidská sexualita je tedy neoddělitelnou součástí primárního a přirozeného poslání člověka k lásce, která není ryze fyzického charakteru, ale je založena na osobním sebeobětování a odevzdání se.⁹⁰

V díle *Křesťanská hlediska v sexuální výchově* Zuzana Truhlářová a Miroslav Kappl uvádí, že sexuální výchova v křesťanské tradici je ovlivněna filozofickými a duchovními proudy, které vycházejí z řecké filozofie, vědy křesťanské a hebrejské víry, právního a morálního latinského myšlení. Ve starém Řecku vycházela výchova z náboženské oblasti vnímání, z tzv. eusebeia. Tento výraz lze přeložit jako „dobrá“ či „náležitá úcta“ nebo jako „dobré vztahy“. Cílem řecké výchovy je zdatnost, ctnost a dobro. Šlo o spojení inteligence a ideje dobra.

⁸⁸ Srov. ROTTER, H. *Sexualita a křesťanská morálka*. 2003, s. 34-35.

⁸⁹ Srov. ROTTER, H. *Sexualita a křesťanská morálka*. 2003, s. 35.

⁹⁰ Srov. *Křesťanská výchova k cudnosti a pravé lásce* [online]. 2010.

Řečtina dále rozlišuje tři výrazy pro lásku a to *erós*, *filia* a *agapé*. Eros značí touhu po něčem, co se nám nedostává, nikoliv pouze sexuální cítění. Filia značí souřadný vztah přátelství a náklonosti a agapé je láska bez podmínek, tedy láska nezištná. Křesťanská výchova obsahuje tyto tři pojmy. Řecká idea dobře propojuje všechny tři významy a směřuje tak k duchovní a tělesné rovnováze a pokoře k bohům. Křesťanství tedy vychází z obsahu těchto tří řeckých významů lásky. Cílem se tedy stala láska k Bohu (Bůh obětoval svého syna, tedy obětující se láska - agapé). Křesťanská výchova by tak dle tohoto ideálu měla vést k nezištné lásce k bližním a sebeobětování se. Lidské tělesné touhy a chťiče jsou překážkou k tomu, aby člověk mohl dosáhnout božího obrazu, neboť ideálem křesťanské výchovy je usilování o jednotu božství a lidství v Kristu, tedy snahu zachovat duchovní i tělesnou čistotu. Z toho důvodu byly tělesné, čili sexuální chťiče označovány za hříšné. Sexuální styk se tedy stal čistě racionální a reprodukční záležitostí.⁹¹

Katolicismus vychází ze Starého zákona, přesněji z kapitoly, kde je proklet Onanův hřích - coitus interruptus.⁹² Tuto myšlenku vyvrací Rotter ve svém díle, ve kterém vysvětluje, že díváme-li se na sexualitu z tohoto hlediska, tedy že sexualita je biologický prostředek k plození dětí, jak to zdůrazňovala tradiční morální teologie, už z biologického pohledu toto pojetí nedostačuje, neboť: „*zcela střízlivě lze totiž odhadnout, že dokonce i v dnešní době u zcela normálního manželství, dokonce i když jsou zde čtyři nebo pět dětí, nevede manželský styk k těhotenství celkově asi v 99 % případů. Proto je těžko pochopitelné tvrzení, že se manželský styk uskutečňuje jen s úmyslem plození. Také formulace, že by manželé měli být při pohlavním spojení principiálně otevřeni dítěti, i když početí není fakticky možné, se například u sedmdesátiletých manželů jeví nepatřičně.*“⁹³

Pokud vezmeme v potaz další biologické podmínky lidské reprodukce, oproti zvířecí populaci, člověk není omezen v pohlavním životě dobou říje a výchova potomstva je u člověka oproti jiným živočichům mimořádně dlouhá. Nejen proto je tedy vyžadována mimořádná soudržnost partnerů, která je podporována sexuálním aktem, takže pohlavní život manželů není primárním prostředkem k plození potomstva, nýbrž k upevnování vztahů mezi partnery.⁹⁴

Křesťansky smýšlející myslitelé v prvních počátcích tvorby programů, jako např. Výchova k partnerství a rodičovství poukazovali na to, že výchova zaměřená na pohlavní

⁹¹ Srov. ROTTER, H. *Sexualita a křesťanská morálka*. 2003, s. 29.

⁹² Srov. TRUHLÁŘOVÁ, Z. a KAPPL, M. *Křesťanská hlediska v sexuální výchově* [online]. 2003

⁹³ ROTTER, H. *Sexualita a křesťanská morálka*. 2003, s. 29.

⁹⁴ Srov. ROTTER, H. *Sexualita a křesťanská morálka*. 2003, s. 29-30.

aktivitu, která se zabývá pouze ryze biologickými, hygienickými či „technickými“ aspekty sexuální výchovy a naopak zapomínání zodpovězení duchovních a etických či morálních otázek, může vést k rozsáhlým negativním důsledkům ve vývoji žáka. Dále také negativně hodnotí, že žák si po tomto způsobu výchovy odnáší poznání, že druhý partner je spíše prostředkem k vlastnímu sebeuspokojení a nejdůležitějším na pohlavním aktu jsou jeho hygienické a technické otázky. Tento dojem je ještě zesilován tím, že výše zmíněný způsob výchovy je dle křesťanské většiny na našem území realizován ve školách v rámci výuky, čímž žáky utvrzuje ve správnosti tohoto postoje. Pokud si žák během dospívání ukotví postoje, ve kterých chybí priority etiky, odpovědnosti a úctě k druhým, pokud promiskuitu a nezdrženlivost v sexuálním životě vnímá jako požitky, mimomanželské vztahy a snadné a časté rozvody za věc svobodné vůle a volby, musí se pak tyto faktory projevit i v širším měřítku ve společnosti, prostřednictvím vysoké rozvodovosti, kriminality či vysokého počtu interrupcí.⁹⁵

4.2 Principy křesťanské sexuální výchovy

Dle dokumentu *Pravda a význam je rodina* považována za vhodné a přirozené prostředí k sexuální výchově a měla by se řídit podle čtyř základních principů.

Princip 1: *„Každé dítě je jedinečnou a neopakovatelnou osobností a musí mu být poskytnuta individuální výchova.“* Na rozdíl od školy může rodina lépe zvládat biologickou i emocionální individualitu svého dítěte a s ohledem na tyto faktory mu pak mohou rodiče předat intimní informace sexuální výchovy.⁹⁶

Princip 2: *„Součástí vysvětlení musí být i mravní rozměr.“* Znamená to, že ve výkladu o sexuální výchově nesmí být zapomenuty hodnoty čistoty či Boží záměr. Dítě by si mělo vštípit některá základní pravidla a způsoby chování a naopak by mělo umět čelit nejrůznějším popudům a chtíčům.⁹⁷

Princip 3: *„Výchova k čistotě a vhodná poučení o lidské sexualitě musí být sdělována v širších souvislostech výchovy k lásce.“* Tento princip se opírá o fakt, že žákům nestačí pouze předávat informace a morální principy, avšak měl by být kladen velký důraz na duševní rozvoj mladého člověka. Duševní, fyzický i pudový vývoj jedince v období dospívání by měl být provázán s rostoucí láskou k Bohu. Dětem by se tak mělo pomoci,

⁹⁵ Srov. TRUHLÁŘOVÁ, Z. a KAPPL, M. *Křesťanská hlediska v sexuální výchově* [online]. 2003.

⁹⁶ Srov. *Křesťanská výchova k cudnosti a pravé lásce* [online]. 2010.

⁹⁷ Srov. *Křesťanská výchova k cudnosti a pravé lásce* [online]. 2010.

aby pomocí „přirozených“ i „nadpřirozených“ prostředků byly schopny překonat veškeré obtíže i pokušení. Takovými prostředky jsou myšleny ukázněnost smyslů, trénování silné vůle či vyvarování se negativních příležitostí apod.⁹⁸

Princip 4: „*Rodiče musí poučovat s co možná největším jemnocitem, ale srozumitelně a v pravý čas*“ Princip se dotýká otázek kdy a jak zahájit poučení o sexuální výchově. Rodiče by měli při sexuální výchově postupovat s taktem a porozuměním. Co lze ale ještě obtížněji správně odhadnout je fakt, jak a kdy s touto výchovou u jedince začít, neboť pokud dítě předčasně uvedeme do problematiky, o které nejeví zájem, nejen že tím neuskutečníme žádnou osvětu ani prevenci, ale vzbudíme u dítěte zmatek, neklid a nechť o tomto tématu v budoucnu hovořit.⁹⁹

Profesor Amerio otázky načasování a míry informací shledává jako jedny z nejkritičtějších v sexuální výchově mládeže. Dále uvádí, že přebytek informací či zacházení až do přílišných detailů, může dítěti velice vážně uškodit v jeho dalším emocionálním i fyzickém vývoji, neboť přebytečné informace vzbuzují přílišnou zvědavost v kategoriích, na které není dítě ještě dostatečně vyzrálé. Dítě v pubertě nepotřebuje mít vědomosti gynekologa či vdané ženy. Dále dodává, že zvláště u mladých lidí nevzniká patologické jednání z nedostatku vědomostí či informací, nýbrž ze slabosti vůle, která je konfrontována negativními příležitostmi.¹⁰⁰

4.3 Zásady sexuální výchovy

V dokumentu *Lidská sexualita: Pravda a význam* stanovili autoři čtyři zásady a jejich zvláštní pravidla, které by se měla dodržovat. První zásada značí lidskou sexualitu jako posvátné místo, které musí být interpretováno v souladu s naukou a mravními zásadami církve. Druhá zásada je složena z varování, aby dětem a mladistvým byly předkládány informace, které odpovídají jejich aktuálnímu individuálnímu mentálnímu i tělesnému stavu. Dle této zásady bychom o sexualitě neměli hovořit dříve než před obdobím puberty, v pozdním dospívání bychom měli jedince poučit o znacích plodnosti a regulace plodnosti přirozenou cestou. Třetí zásada zakazuje dětem či mladistvým předkládat jakýkoliv materiál s erotickým obsahem. Tato zásada má za úkol chránit ctnost křesťanské čistoty a nevinnosti. Informace tedy musí být vždy pozitivní, racionální, srozumitelná a taktní. Čtvrtá zásada zdůrazňuje ohleduplnost vůči dítěti v sexuální

⁹⁸ Srov. *Křesťanská výchova k cudnosti a pravé lásce*. [online]. 2010.

⁹⁹ Srov. *Křesťanská výchova k cudnosti a pravé lásce*. [online]. 2010.

¹⁰⁰ Srov. *Křesťanská výchova k cudnosti a pravé lásce*. [online]. 2010.

výchově. Jedná se zejména o obrázky sexuální výchovy, vyžadování ústních či písemných svědectví dětí a podobně. Dítě by nemělo mít nikdy pocit, že je vyzýváno, či nějak zavázáno k tomu, aby tyto informace muselo poskytnout.

4.4 Praktické směrnice založené na vývojových fázích dítěte.

V dokumentu *Pravda a význam* jsou rozděleny čtyři základní stupně, které jsou dle autorů nejdůležitějšími fázemi ve vývoji dítěte, ve kterých by měl být kladen speciální přístup v oblasti sexuální výchovy: 1. léta nevinnosti, 2. puberta, 3. období mladistvého věku, plánování a představ o vlastním životě a 4. dospělost. Do kategorie „léta nevinnosti“ spadají děti od pátého roku do prvních tělesných změn, tedy puberty. V tomto období by děti neměly být informovány o pohlavním životě a sexualitě, nýbrž pouze o výchově k cudnosti a ctnosti (sebeovládání, poslušnost, velkorysost, obětavost...). Nejvyšší prioritu má tedy snaha předejít narušení tohoto období klidu ve škole, z médií či od vrstevníků.

Druhý stupeň „puberta“ je velice náročné a důležité období. Díky přílišným fyziologickým a biologickým změnám může být dítě v neklidu a zmatku. Na tyto změny je potřeba reagovat s potřebným vysvětlováním. Přesně stanovený čas puberty nedokážeme odhadnout, proto bychom dítě měli včas připravit, aby v budoucnu mohlo čelit vlivu špatných přátel a zachovat si tak svou čistotu. V tomto stupni bychom měli dále rozvíjet zejména myšlenkový svět a psychologické vědomosti tak, aby dítě rozumělo psychickým pochodům, které musí prodělat. Teprve potom by měl následovat výklad obsahující fyzické změny v období dospívání. V pubertě je dále zapotřebí rozvíjet a utvářet svědomí, a to nikoliv způsobem debatování o patologickém a nežádoucím chování, nýbrž prostřednictvím argumentů čistoty a příkladného způsobu života. „V období mladistvého věku“ je nejdůležitějším faktorem podpora rodičů, neboť v tomto období by měli rodiče nejvíce působit na dítě, být mu podporou při hledání jeho povolání, či prostřednictvím osobních zkušeností a příkladů dítě informovat a poskytnout mu potřebné informace k vysvětlení bodů katolické morálky (sebeuspokojování, homosexualita, promiskuita a podobně).¹⁰¹

¹⁰¹ Srov. *Křesťanská výchova k cudnosti a pravé lásce* [online]. 2010.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 Vlastní průzkumné šetření

5.1 Cíle šetření

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak žáci církevních a státních základních škol pohlíží na sexuální výchovu. Hlavní průzkumnou otázkou je: Jak vnímají respondenti státních a církevních škol sexuální výchovu? Touto hlavní průzkumnou otázkou jsme hledali odpovědi na následující dílčí průzkumné cíle:

- zdali si žáci jsou vědomi, že se v některém z předmětů vyučuje sexuální výchova
- kdy je podle respondentů vhodné zahájit sexuální výchovu
- probíhá-li sexuální výuka separovaně na chlapce a dívky a v případě že neprobíhá, zajímaly nás jejich pocity
- kde získávají nejčastěji informace o sexuální výchově a jestli jim tyto informace postačují
- proč tyto informace získávají z tohoto zdroje
- mohou-li si o sexuální výchově otevřeně pohovořit s rodiči
- s kým by nejraději diskutovali o sexuální výchově
- jak by nejraději tyto informace získávali

Výše uvedené dílčí průzkumné otázky pomohly naplnit odpovědi na položky v dotazníku, které zněly:

- Kolik je ti let?
- Máš ve škole předmět, ve kterém probíráte sexuální výchovu?
- Kdy je podle tebe vhodné začít s výukou sexuální výchovy?
- Máte ve škole rozdělenou výuku sexuální výchovy na chlapce a dívky?
- Pokud výuka probíhá společně s opačným pohlavím, jak se u toho cítíš?
- Kde se nejčastěji dozvídáš o sexuální výchově?
- Pokud jinde, uveď prosím kde.
- Vyhledáváš aktivně informace o sexuální výchově?
- S kým je ti nejpříjemnější diskutovat o sexuální výchově

- Můžeš si s rodiči o sexuální výchově otevřeně povídat?
- Jak bys nejraději získával/a informace o sexuální výchově?

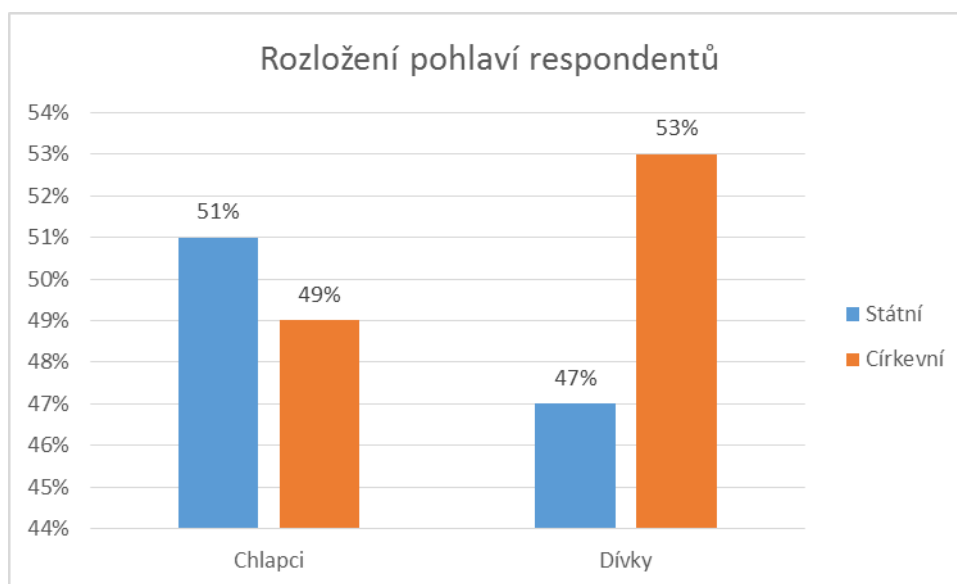
5.2 Charakteristika a výběr respondentů

Původním záměrem bylo získat průzkumný vzorek od respondentů z církevních škol. Bohužel se nám nepodařilo získat dostatečně velký vzorek na to, abychom ho mohli vyhodnotit, proto jsme rozšířili výběr respondentů také o respondenty ze státních škol. Výzkumný vzorek tvoří tedy respondenti 5., 6. a 7. ročníků. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 398 respondentů. Z toho 274 respondentů pochází ze státních základních škol a 124 respondentů navštěvuje církevní základní školy.

Osloveno bylo v průběhu srpna a září v roce 2015 devět církevních základních škol a čtrnáct státních základních škol. Zprvu byly základní školy vybírány dle dojezdové vzdálenosti od města Olomouc, avšak z důvodu odmítnutí spolupráce některých zařízení byl rozšířen okruh oslovených škol na celou republiku. Dotazníkového šetření se aktivně zúčastnily dvě státní školy ze Středočeského kraje, jedna státní škola z Vysočiny, jedna státní škola z Olomouckého kraje a dvě záměrně vybrané církevní základní školy z Libereckého a Olomouckého kraje. Ostatní oslovené školy odmítly účast z důvodu citlivosti tématu i přesto, že jim byla přislíbena absolutní anonymita nejen respondentů, ale také celé školy. Pátý ročník církevních škol není v dotazníkovém šetření zařazen, neboť se nám nepodařilo získat respondenty spadající do této kategorie. Církevní školy, které byly ochotny zúčastnit se šetření, „poskytly“ pouze respondenty navštěvující šestý nebo sedmý ročník základní školy z důvodu citlivosti tématu.

Zprvu výzkumný vzorek tvořil 302 respondentů z 5., 6. a 7. ročníků státních základních škol a 124 respondentů z 6. a 7. ročníků církevních škol. Z důvodu nevyplnění velkého počtu otázek, věku či pohlaví, bylo vyřazeno 28 dotazníků od respondentů ze státních škol. Konečný výzkumný vzorek tedy tvoří 274 respondentů ze státních škol, z tohoto počtu je 139 chlapců a 135 dívek a 124 respondentů z církevních škol, z čehož je 58 chlapců a 66 dívek (viz graf číslo 1).

Graf číslo 1. Pohlaví respondentů

Na státních školách se dotazníku zúčastnilo více chlapců nežli dívek, na církevních školách však převažovaly dívky. Tento jev uvádíme, protože rozložení může mít vliv na následující odpovědi respondentů, neboť odpovědi chlapců a dívek se mohou výrazně lišit. Tato data jsme získali v dotazníku z otázky číslo 1. Věkové rozložení respondentů znázorňuje tabulka č. 1 a tabulka č. 2.

Tabulka č. 1 - Věk respondentů státních a církevních škol

Třída	Státní	Církevní
10 let	50	-
11 let	90	11
12 let	91	39
13 let	23	36
14 let	15	19
15 let	5	18
16 let	-	1

Tabulka č. 2 - Rozložení respondentů v jednotlivých třídách

Věk respondentů	Státní	Církevní
5. třída	50	-
6. třída	81	70
7. třída	143	54

5.3 Metoda sběru dat

Metoda, kterou jsme cíleně zvolili do svého šetření je dotazník. Jedná se o předem připravené otázky, které jsou prezentovány písemnou formou, odpovídají respondentově psychické úrovni a jsou pečlivě seřazeny podle výzkumného cíle.¹⁰² Dotazník je rozdělen do dvou částí. Ve vstupní části dotazníku se uvádí název, cíl a záměr dotazníku a dále specifikuje způsob řešení otázek. Druhá část se skládá ze samotných otázek. Náš dotazník obsahuje uzavřené a polouzavřené otázky. Možnosti, které mohli respondenti sami odpovědět, jsme shrnuli do kategorií a následně samostatně vyhodnotili. Dotazník byl anonymní, respondenti o byli o anonymitě ujištěni v úvodu dotazníku. Dotazník se skládá z 11 otázek a jediné osobní údaje, které jsme zjišťovali, byly věk a pohlaví respondenta.

5.4 Realizace průzkumu a jeho zpracování

Průzkum se konal na 2 církevních a 4 státních základních školách. Výzkumný vzorek tvoří respondenti 5., 6. a 7. ročníků. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 398 respondentů. Z toho 274 respondentů pochází ze státní školy a 124 respondentů navštěvuje církevní školy.

Ve dvou základních státních školách byly dotazníky rozdávány za naší účasti díky čemuž jsme mohli zodpovědět případné dotazy respondentů. U zbylých škol byly dotazníky distribuovány vyučujícími, kteří měli v pokynech dotazníky nijak nekontrolovat, nečíst a po vyplnění je zaslat poštou nebo je připravit k osobnímu převzetí.

V programu Microsoft Excel byla data vyhodnocena a znázorněna pomocí grafů a tabulek.

5.3 Analýza a interpretace dat

Provedený průzkum se skládá z dat získaných z dotazníkového šetření od respondentů církevních a státních základních škol. Dotazník, který byl respondentům předložen, uvádíme v příloze. Analýza dat se skládá z komentářů a vizuálního znázornění pomocí tabulek a grafů, které jsou vyjádřeny v absolutních číslech a procentech.

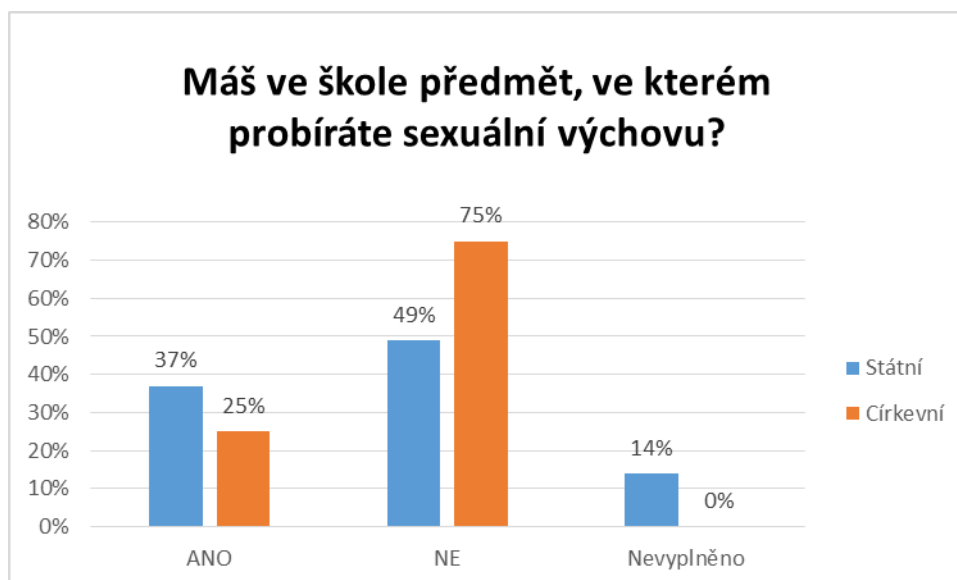
¹⁰² Srov. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 2009. s. 118-120.

Otázka číslo 2

Tato otázka zjišťovala, zdali si respondenti uvědomují, že některé tematické bloky v nejrůznějších předmětech spadají do oblasti sexuální výchovy. V případě, že se respondenti se sexuální výchovou již v některém předmětu setkali, byli požádáni, aby napsali název daného předmětu.

Ze státních škol pouze 102 respondentů uvedlo, že se ve škole setkalo s výukou sexuální výchovy. Na církevních školách 31 respondentů odpovědělo, že se v předmětech se sexuální výchovou setkalo, 92 respondentů dle odpovědí výuku sexuální výchovy ve škole nemělo (viz graf č. 3).

Graf č. 3 – Sexuální výchova ve výuce

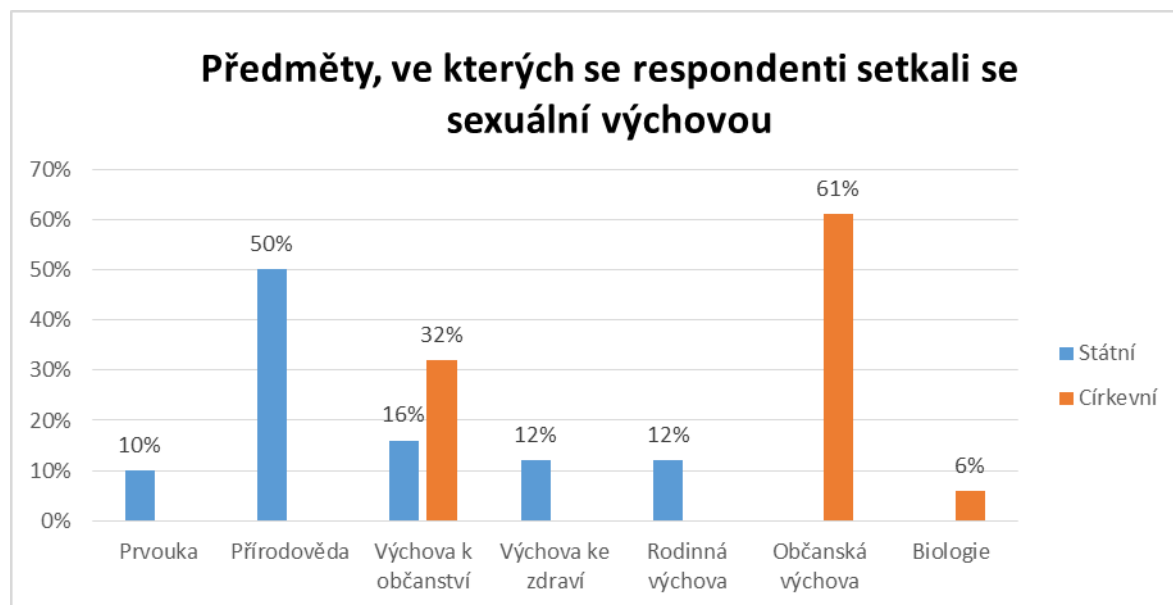

Na státních školách tuto otázku nezodpovědělo 75 respondentů. Domníváme se, že to bylo z toho důvodu, že si nedokázali pod pojmem „sexuální výchova“ představit konkrétní hodinu nebo probírané téma, protože respondenti pocházející ze stejné školy a ročníku uvedli, že se sexuální výchovou ve škole setkali. Stejně tak si myslíme, že respondenti, kteří se se sexuální výchovou nesetkali, měli na mysli samostatný vyučovací předmět a nikoliv sexuální výchovu v podobě průřezového tématu.

Na státních školách 9 respondentů uvedlo, že sexuální výchovou probírají v předmětu přírodověda. Respondenti dále uváděli předměty jako výchova k občanství (15 respondentů), výchova ke zdraví (11 respondentů), rodinnou výchovu (11 respondentů) a v poslední řadě prvouku (9 respondentů).

Respondenti církevních škol nejčastěji označovali občanskou výchovu (19 respondentů), dále pak výchovu k občanství (10 respondentů) a biologii (2 respondenti). Výsledky jsme procentuálně zaznačili v grafu č. 4.

Graf č. 4 – Výuka sexuální výchovy v jednotlivých předmětech

Ze zjištěných dat lze vyvodit, že sexuální výchova je nejčastěji vyučována v předmětu přírodověda a občanská výchova. Výchova k občanství a občanská výchova jsou téměř stejné předměty, jen jsou na školách jinak nazývány. Stejně tak rodinná výchova je zastaralý název pro výchovu ke zdraví. Pro přesnější interpretaci dat jsme tyto kategorie neslučovali. Z výše uvedeného grafu můžeme vidět, že respondenti oslovených církevních škol se se sexuální výchovou nejčastěji setkávali v hodinách občanské výchovy a respondenti ze státních škol v předmětu přírodověda.

Otázka číslo 3

Cílem otázky je zjistit, kdy je podle respondentů nejvhodnější věk pro zahájení sexuální výchovy. Respondenti si vybírali mezi kategoriemi od mateřské školy až po střední školu.

Šestý ročník škol, jako optimální třídu pro zahájení sexuální výchovy označilo 56 respondentů státních. První ročník označili za nejvhodnější 3 respondenti, třetí ročník volilo 8 respondentů, čtvrtý ročník uvedlo 8 respondentů, pátý ročník označilo 28

respondentů, v sedmém ročníku by sexuální výchovu nejraději zahájilo 41 respondentů, v osmém ročníku 46 respondentů a v devátém ročníku 22 respondentů.

Respondenti z církevních škol nejčastěji uváděli jako nejvhodnější ročník pro zahájení sexuální výchovy osmý ročník, tuto možnost označilo 34 respondentů. Čtvrtý ročník zaznačili 4 respondenti, v pátém ročníku by sexuální výchovu zahájilo 8 respondentů. Šestý ročník zvolilo 27 respondentů a v sedmém ročníku by optimálně zahájilo sexuální výchovu 26 respondentů. První, druhý a třetí ročník volilo minimum respondentů (viz graf č. 5).

Graf č. 5 – Vhodný věk pro zahájené sexuální výchovy

Tabulka č. 3 - Vhodný věk pro zahájení sexuální výchovy

Ročník	Státní	Církevní
Mateřská škola	1%	6%
1. třída	1%	1%
2. třída	0%	0%
3. třída	3%	1%
4. třída	3%	3%
5. třída	10%	6%
6. třída	20%	21%
7. třída	15%	20%
8. třída	17%	27%
9. třída	6%	9%
Střední škola	8%	4%
Nevyplněno	16%	-

Respondenti církevních i státních škol se v odpovědích shodují na tom, že šestý, sedmý a osmý ročník považují za nejvhodnější k zahájení sexuální výchovy. Možná by bylo zajímavé zjistit, proč 7 respondentů z církevních škol označilo mateřskou školu, ale tak podrobně jsme naši otázku nepoložili.

Otázka číslo 4

Cílem této otázky bylo zjistit, zdali mají respondenti sexuální výchovu rozdělenou na chlapce a dívky. Zjistili jsme, že 23 respondentů státních škol má sexuální výchovu rozdělenou podle pohlaví a 79 respondentů sexuální výchovu rozdělenou dle pohlaví nemá. Všichni respondenti z církevních škol uvedli, že sexuální výchovu na škole rozdělenou nemají (viz graf č. 6).

Graf č. 6 – Rozdělení sexuální výchovy dle pohlaví

Je zajímavé, že respondenti církevních škol rozdělenou sexuální výchovu nemají, ačkoliv by se dalo předpokládat, že respondenti církevních škol budou k sexuální výchově přistupovat citlivěji, a tak některá témata budou probírat odděleně.

Otázka číslo 5

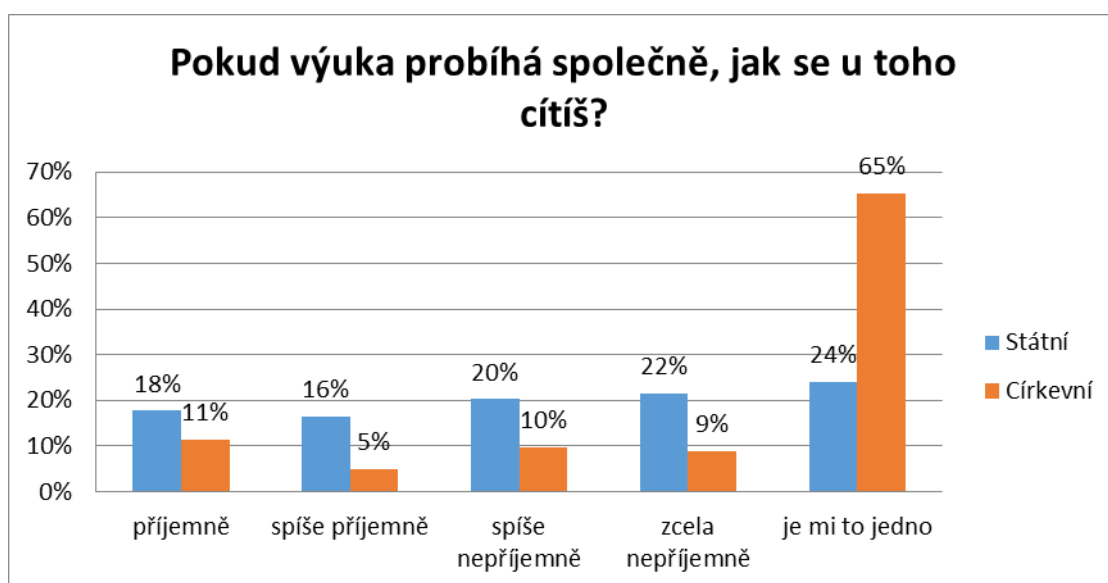
Pátou otázkou jsme zjišťovali, jak se respondenti cítí, jestliže sexuální výchovu nemají rozdělenou na chlapce a dívky.

Respondenti státních škol nejčastěji uváděli (celkem 19 respondentů), že jim je jedno, zdali jsou nebo nejsou rozděleni, 17 respondentů odpovědělo, že se při hromadné

výuce sexuální výchovy cítí zcela nepříjemně, 16 respondentů označilo společnou sexuální výchovu za spíše nepříjemnou, 14 respondentů se při takové sexuální výchově cítí příjemně a 13 respondentů označilo takto vedenou sexuální výchovu za spíše příjemnou.

Většina respondentů z církevních škol uvádělo, že na ně nemá vliv, zdali jsou rozdělení dle pohlaví při sexuální výuce. Kategorii „je mi to jedno“ označilo 81 respondentů, 14 respondentů odpovědělo, že se při sexuální výchově cítí příjemně, 12 respondentů označilo svoje pocity jako spíše nepříjemné, 11 respondentů uvedlo, že se cítí zcela nepříjemně a kategorii „spíše příjemně“ zaznačilo 6 respondentů (viz graf č. 7).

Graf č. 7 – Pocity při výuce sexuální výchovy

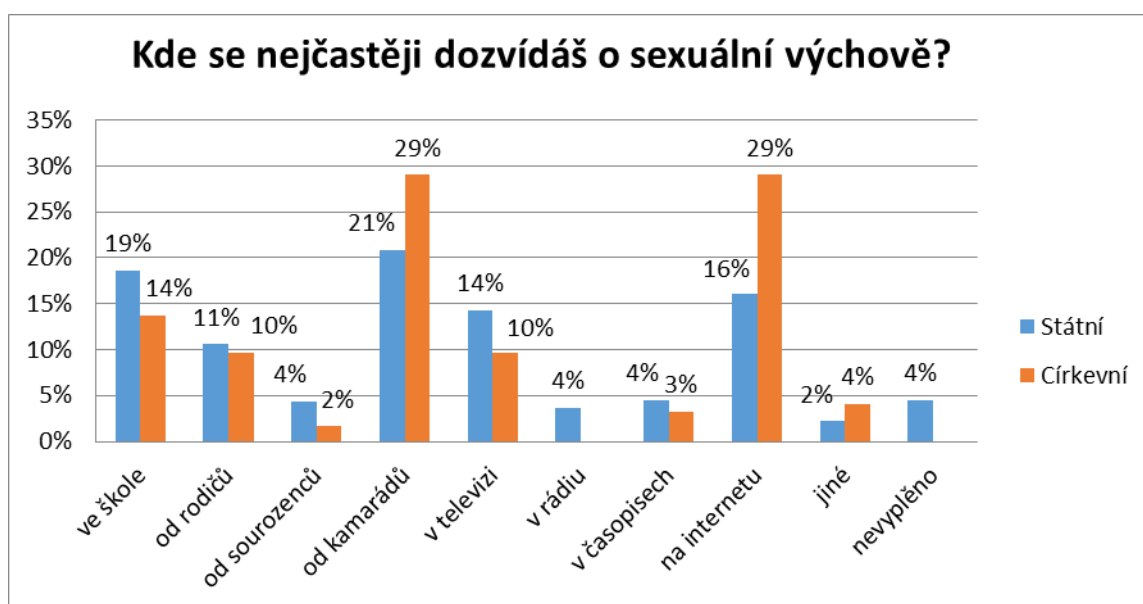
Respondenti církevních i státních škol nejčastěji uváděli, že je jim jedno, jestli sexuální výchova probíhá společně či nikoliv. Zajímavé však je, že respondenti z církevních škol jako druhou nejčastější odpověď uváděli, že se při společné sexuální výchově cítí příjemně, avšak druhá nejčastější odpověď respondentů ze státních škol byla, že je jim společná sexuální výchova zcela nepříjemná. Domníváme se, že jedním z důvodů může být, že respondenti státních škol nejčastěji probírají sexuální výchovu v předmětu přírodopis, kde jsou probírána témata pohlavního rozmnožování, či jiná témata, která jsou respondentům při společné výuce velice nepříjemná. Respondenti církevních škol se nejčastěji dozívají o sexuální výchově v občanské výchově, kde se rozebírají mimo jiné témata jako mezilidské vztahy, partnerské soužití, emocionální a hodnotové postoje a nejsou pro respondenty v přítomnosti opačného pohlaví tolik nepříjemná.

Otázka číslo 6

V této odpovědi respondenti směli zakroužkovat pouze jednu odpověď. Cílem této otázky bylo zjistit, kde se respondenti nejčastěji dozvídají o sexuální výchově. Ze získaných dat vyplynulo, že respondenti státních škol nejčastěji získávají informace od kamarádů. Tuto odpověď uvedlo 57 respondentů. Druhý častý zdroj informací je škola, kterou zvolilo 51 respondentů, na internetu získává informace 44 respondentů, v televizi 44 respondentů, od rodičů 29 respondentů, v časopisech 13 respondentů a 12 respondentů získává nejčastěji informace od svých sourozenců.

Nejčastějším zdrojem informací respondentů z církevních škol je internet a kamarádi. Možnost internet označilo 36 respondentů a stejný počet respondentů označilo i kategorií od kamarádů, 17 respondentů se nejčastěji o sexuální výchově dozvídá ve škole. Z televize nejčastěji získává informace 12 respondentů, od rodičů 12 respondentů, z časopisů 4 respondenti a od sourozenců pouze 2 respondenti (viz graf č. 8).

Graf č. 8 – Nejčastější zdroj informací o sexuální výchově

Z výše uvedeného grafu můžeme vyčíst, že se respondenti ze státních škol dozvídají informace častěji od kamarádů než ve škole a stejně tak více informací získávají z televize, než od svých rodičů a příbuzných. Respondenti církevních škol se častěji dozvídají informace o sexuální výchově od kamarádů a na internetu, než od svých rodičů nebo učitelů.

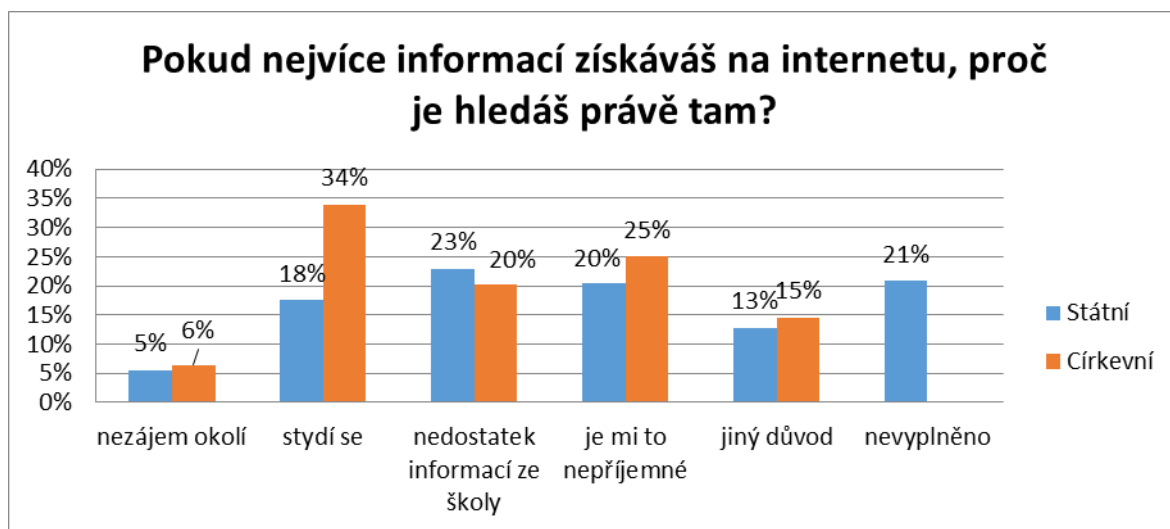
V kategorii „jiné“ respondenti církevních a státních škol uváděli, že se o sexuální výchově nedozvídají nikde, nebo se o takové téma vůbec nezajímají.

Otázka číslo 7

Otázka číslo 7 zjišťovala, proč respondenti získávají informace právě na internetu. Kategorii „Ve škole získávám pouze omezené informace“ označilo na státních školách nejvíce respondentů. Tuto možnost zakroužkovalo 63 respondentů, 56 respondentů označilo kategorii „Je mi nepříjemné se o takovém tématu bavit“, 48 respondentů uvedlo kategorii „Stydím se zeptat na otázky, které mě zajímají“ a 15 respondentů kategorii „V okolí se se mnou o tom nikdo nechce bavit“.

Respondenti církevních škol nejčastěji uváděli kategorii „Stydím se zeptat na otázky, které mě zajímají“. Tuto odpověď označilo 42 respondentů. Kategorii „Je mi nepříjemné se o takovém tématu bavit“ uvedlo 31 respondentů, 35 respondentů označilo za důvod to, že ve škole získávají pouze omezené informace a 8 respondentů odpovědělo, že informace se sexuální tematikou na internetu vyhledají, neboť se s nimi o tom v okolí nechce nikdo bavit (viz graf č. 9).

Graf č. 9 – Proč respondenti vyhledávají informace na internetu

Respondenti státních i církevních škol vyhledávají nejčastěji informace na internetu. Respondenti církevních škol tam hledají, neboť se stydí zeptat na otázky, které je skutečně zajímají. Respondenti státních škol nejčastěji vyhledávají na internetu, protože jim nestačí informace získané ve škole.

Do kategorie „jiné“ respondenti uváděli důvody, že hledání informací na internetu je nejrychlejší způsob, mohou sledovat porno videa či jiná témata na toto téma, nebo si chtějí informace nalézt sami. Respondenti církevních škol vyhledávají na internetu z důvodu možnosti sebeuspokojování, vysoké kvality a počtu videí se sexuální tematikou či kvůli rychlosti a množství informací, které mohou získat za kratší dobu, než ve škole.

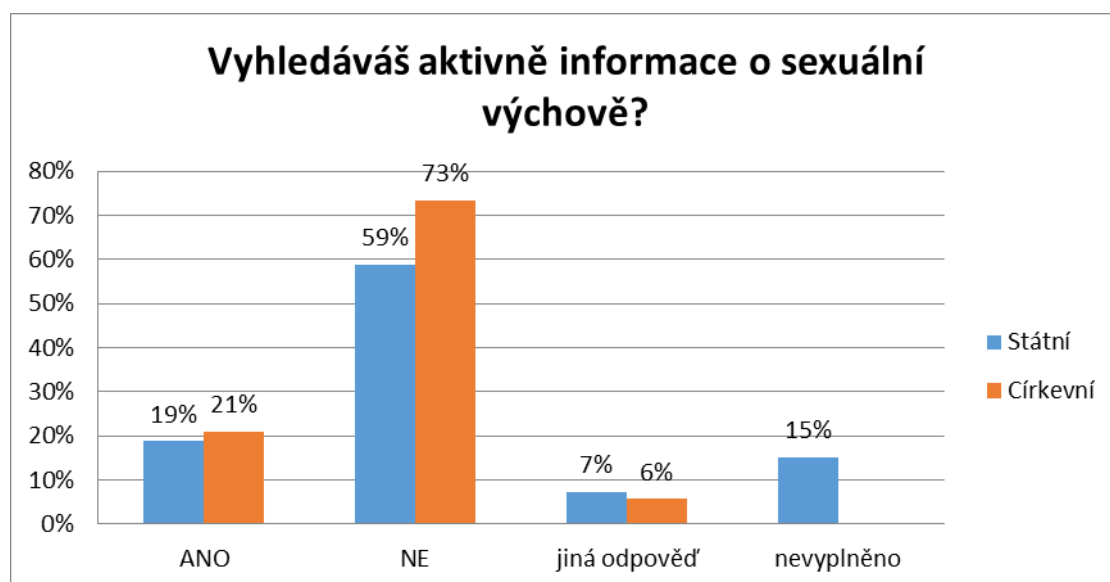
Otázka číslo 8

Cílem této otázky bylo zjistit, zdali respondenti aktivně vyhledávají informace o sexuální výchově nebo jim postačují informace, které získávají ve škole nebo ve svém okolí. Respondenti měli na výběr z kategorií „Ano, sám si je vyhledávám na internetu, v časopisech apod.“ nebo „Ne, stačí mi informace, které získám ve škole nebo ve svém okolí“. Pokud by respondentům nevyhovovala ani jedna odpověď, v poslední kategorii mohli respondenti doplnit svůj vlastní důvod.

Na státních školách 160 respondentů v této otázce uvedlo, že informace sami aktivně nevyhledávají, neboť jim stačí informace, které získávají ze školy či okolí a 51 respondentů odpovědělo, že si informace o sexuální výchově sami aktivně hledají.

Na církevních školách 91 respondentů odpovědělo, že aktivně informace o sexuální výchově nevyhledávají a 26 respondentů vyjádřilo, že aktivně informace o sexuální výchově vyhledávají (viz graf č. 10).

Graf č. 10 – Aktivní vyhledávání informací o sexuální výchově

Většina respondentů z církevních i státních škol informace o sexuální výchově sami aktivně nevyhledávají, neboť jim stačí informace získané ve škole. V kategorii „Jiná odpověď“ respondenti nejčastěji odpovídali, že nevědí, nebo že se o sexuální výchovu nezajímají.

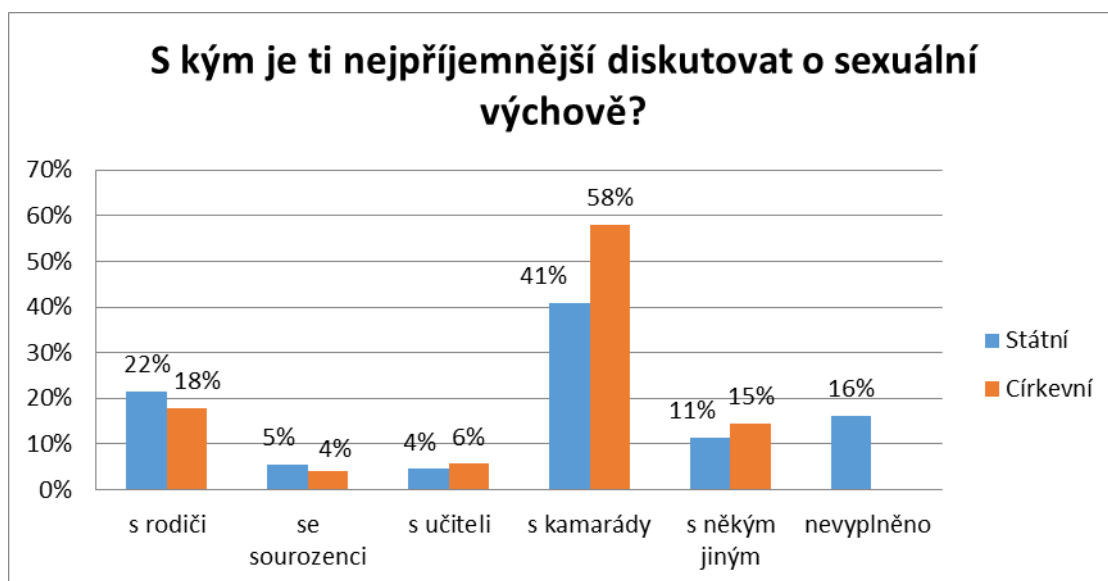
Otázka číslo 9

Cílem této otázky bylo zjistit, s kým je respondentům nejpříjemnější diskutovat o sexuální výchově. V případě, že by se neztotožnil s vybranými odpověďmi, měli možnost zakroužkovat kategorii „jiné“, do které mohli sami zapsat vlastní odpověď.

Ze získaných odpovědí vyplývá, že respondenti státních škol nejraději diskutují o sexuální výchově se svými kamarády. Tuto možnost zaznačilo 112 respondentů. S rodiči by o sexuální výchově nejraději hovořilo 59 respondentů, 31 respondentů uvedlo, že by se o sexuální výchově nejraději bavili s někým jiným. Se sourozenci by nejraději diskutovalo 15 respondentů a 13 respondentů by o sexuální výchově nejraději debatovalo s učitelem.

Respondenti církevních škol nejčastěji uváděli, že je jim nejpříjemnější diskutovat o sexuální výchově taktéž se svými kamarády. Tuto odpověď označilo 72 respondentů. Druhá nejčastěji odpověď respondentů církevních škol byla, že by nejraději diskutovali se svými rodiči. Tuto odpověď uvedlo 22 respondentů, pěti respondentům se nejpříjemněji hovoří o sexuální výchově se sourozenci a s učiteli sedmi respondentům. Kategorii „S někým jiným“ uvedlo 18 respondentů (viz graf č. 11).

Graf č. 11 – Nejpříjemnější osoba respondentů pro diskuzi o sexuální výchově

V kategorii „s někým jiným“ respondenti nejčastěji uváděli, že témata sexuální výchovy neprobírají s nikým, nebo toto téma probírají s jinými členy rodiny, než je v nabízených možnostech (např. babička, sestřenice). Častou odpovědí byla i kombinace všech nabízených kategorií.

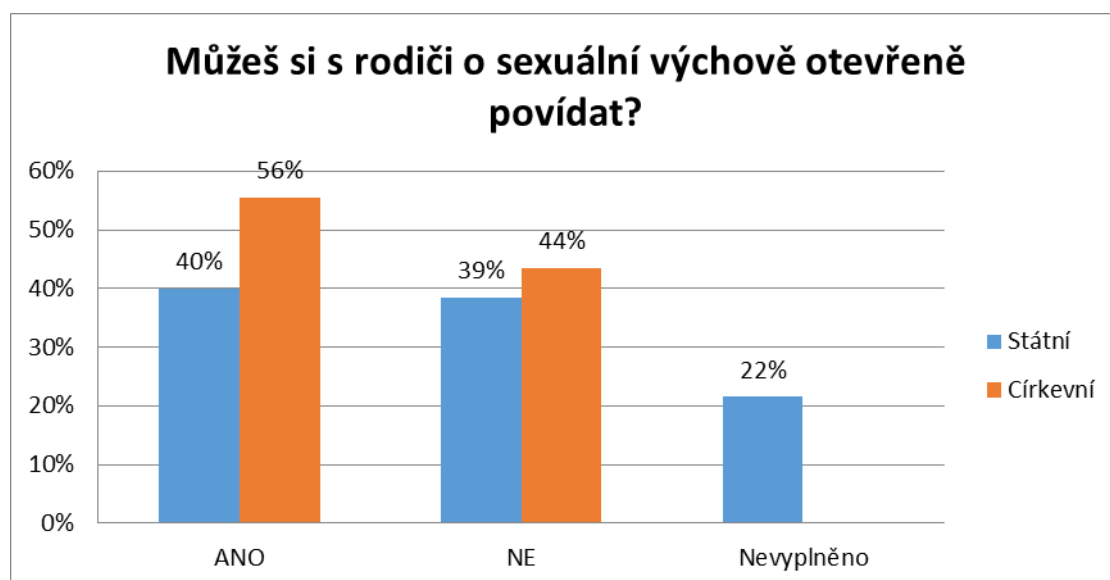
Z grafu můžeme vyvodit, že je respondentům církevních i státních škol nejpříjemnější diskutovat o sexuální výchově se svými kamarády a stejně tak s rodiči. Respondenti církevních škol také ve svých odpovědích uváděli, že taková témata s nikým neprobírají, jelikož je jim to nepříjemné. Tyto odpovědi jsou zaznačeny v kategorii „s někým jiným“.

Otázka číslo 10

Desátá otázka navazovala na otázku číslo devět. Cílem této otázky bylo zjistit, zdali respondenti mohou otevřeně diskutovat o sexuální výchově se svými rodiči, případně zdůvodnit proč nemohou.

Ze státních škol 109 respondentů na tuto otázku odpovědělo „Ano“ a 106 respondentů odpovědělo, že o sexuální výchově s rodiči otevřeně diskutovat nemohou. Z církevních škol 69 respondentů odpovědělo, že si s rodiči mohou o sexuální výchově otevřeně pohovořit, 55 respondentů uvedlo, že tuto možnost nemají (viz graf č. 12).

Graf č. 12 – Diskuze respondentů o sexuální výchově s rodiči

Většina oslovených respondentů z církevních i státních škol mají možnost si o sexuální výchově pohovořit s rodiči. Po vyhodnocení vybraných odpovědí z kategorie „Ne,

zdůvodni prosím proč“ jsme zjistili, že 34 respondentů z církevních škol toto téma označilo za trapné a z toho důvodu by nevedli s rodiči rozhovor na takové téma. Jako další důvod byl označen především stud, který uvedlo 24 respondentů. Objevovaly se také argumenty jako nechuť respondentů se tímto tématem zabývat, nebo že ještě nikdy nevedli s rodiči rozhovor na téma sexuální výchovy. Respondenti také uváděli, že jsou ještě příliš mladí a nevyzrálí pro taková témata. V dotazníku však respondenti státních škol uvedli důvody i jako „zmlátili by mě“ či „mám strach“.

U respondentů církevních škol se nejčastěji objevovala odpověď, že se jejich rodiče domnívají, že na taková témata jsou respondenti ještě příliš mladí a nezralí. Jak jsme již ve výše zmíněných kapitolách uváděli,¹⁰³ podle mnoha autorů je rodinné prostředí nejvhodnější pro citlivá témata sexuální výchovy. Podle odpovědí respondentů však můžeme vyvodit, že někteří rodiče na takovou úlohu nejsou připraveni a mnohdy odsunují takové diskuze do školního prostředí.

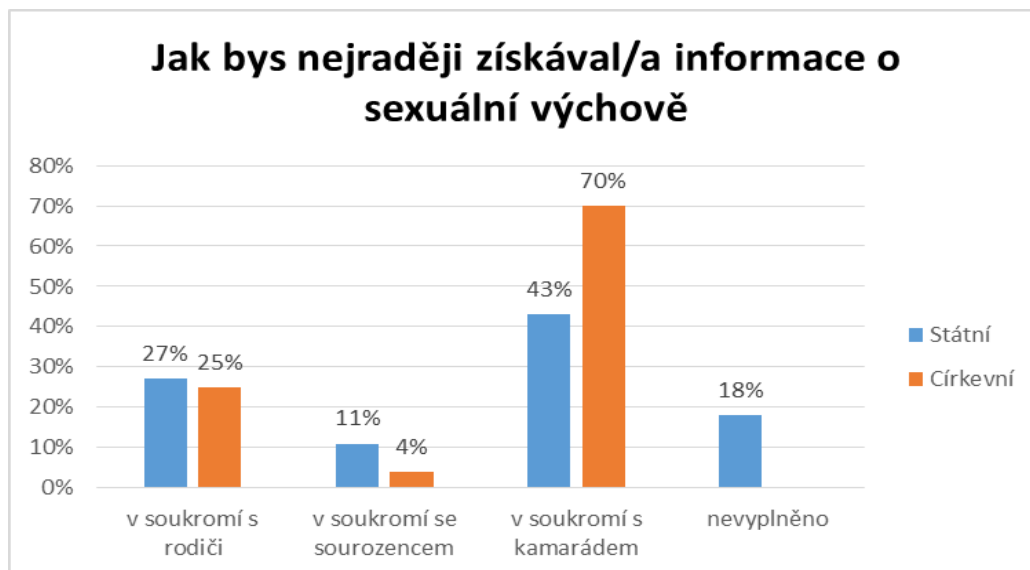
Otázka číslo 11

Cílem této otázky je zjistit, jak by respondenti nejraději získávali informace o sexuální výchově. Ze získaných dat jsme zjistili, že 127 respondentů státních škol by se o sexuální výchově rádo dozvíдалo v soukromí od svých kamarádů, 80 respondentů by preferovalo tyto informace získávat od svých rodičů a 32 respondentů od svých sourozenců.

Respondenti církevních škol v této otázce nejčastěji uváděli, že by preferovali získávat informace o sexuální výchově v soukromí od kamarádů. Tuto možnost označilo 87 respondentů, 32 respondentů by upřednostňovalo získávat informace od svých rodičů a 5 respondentů od svých sourozenců (viz graf č. 13).

¹⁰³ V kapitole 2.1 Sexuální výchova v rodině

Graf č. 13 – Způsob, jak by nejraději respondenti získávali informace o sexuální výchově

Respondenti státních i církevních škol by preferovali získávat informace od kamarádů. Druhá nejčastější odpověď je, že by respondenti o sexuální výchově nejraději hovořili se svými rodiči. Přibližná polovina respondentů státních i církevních škol se však o takovém tématu s rodiči bavit nechtějí nebo nemohou. Důvody toho, proč se o tomto tématu nemohou bavit, jsme uvedli v otázce číslo 10.

Diskuze

Průzkum byl proveden pomocí dotazníkového šetření na 4 státních základních školách a 2 církevních základních školách, kterého se zúčastnili respondenti 5. až 7. tříd. Ze získaných dat jsme vyvodili, že většina oslovených respondentů se domnívá, že ve škole sexuální výchovu nemají. Je nutné brát v potaz subjektivnost odpovědí, protože je v celku možné, že si respondenti vyložili otázku tak, že se ptáme na to, zdali mají sexuální výchovu jako samostatný předmět a nikoliv sexuální výchovu v podobě průřezového tématu. Respondenti ze státních škol, kteří uvedli, že sexuální výchovu ve škole mají, se s ní nejčastěji setkávali v předmětu přírodověda a respondenti z církevních škol v předmětu občanská výchova. Pravděpodobně se církevní školy více zaměřují na citovou stránku sexuální výchovy, která se více hodí do předmětu občanská výchova, nežli do předmětu přírodověda, kde je probírána spíše z biologického pohledu.

Dále jsme ze získaných dat vyčetli, že respondenti z vybraných církevních i státních základních škol by sexuální výchovu nejraději zahájili až na druhém stupni základní školy v rozmezí 6. až 8. třídy. Zajímavé shledáváme, že přibližně 8 respondentů (7 z církevních škol a 1 ze státní školy) označilo mateřskou školu. Toto tvrzení je však opodstatněné, neboť v tomto období vzniká nejvíce otázek spojených se sexuální tematikou. Děti si začínají uvědomovat samy sebe a všimnout si rozdílů mezi chlapci a děvčaty. Už ve třech letech je dítě schopné vnímat vjemy z oblasti sexuality. Je zřejmé, že je dítě vychováváno po sexuální stránce neustále a to nejen slovy, ale výrazem tváře nebo tělesnými projevy. Dítě tedy získává znalosti nejen přísunem slovních informací, ale také prostřednictvím projevů postojů a hodnot.¹⁰⁴ Do sexuální výchovy spadá i prevence proti sexuálnímu zneužívání a mnoho dalších témat, se kterými by se měly děti seznámit v co nejranějším věku.¹⁰⁵ Jak jsme již dříve uvedli,¹⁰⁶ profesor Amerio považuje včasné a především vhodné zahájení sexuální osvěty za jednu z nejkritičtějších věcí v celé sexuální výchově.¹⁰⁷ Nejen proto se domníváme, jako mnoho jiných autorů,¹⁰⁸ že i velmi malé děti potřebují pozornou a cílenou sexuální výchovu a též se přikláníme k tomu, že by měla být sexuální výchova zahájena již v mateřské škole.¹⁰⁹

¹⁰⁴ Srov. TROJAN, O. *O čápech, vránách a dětech*. 1999, s. 8.

¹⁰⁵ Srov. RAŠKOVÁ, M. *5 otázek k sexuální výchově dětí předškolního a mladšího školního věku*. 2007.

¹⁰⁶ Kapitola - Sexuální výchova z pohledu křesťanství

¹⁰⁷ Srov. *Křesťanská výchova k cudnosti a pravé lásce* [online]. 2010.

¹⁰⁸ Srov. LAASER, M. *Jak mluvit s dětmi o sexu*. 2004, s. 14.

¹⁰⁹ Srov. TROJAN, O. *O čápech, vránách a dětech*. 1999. s. 8-9.

Sexuální výchova na oslovených církevních i státních školách probíhá převážně neseparovaně, tedy s chlapci a dívkami dohromady. Většina respondentů z církevních škol se při takové sexuální výchově cítí příjemně, avšak většině respondentů ze státních škol je taková výuka nepříjemná. Důvodem může být to, že sexuální výchova respondentů státních škol probíhá nejčastěji v hodinách biologie. Z toho důvodu vyvozujeme, že například ústní zkoušení před tabulí z pohlavních orgánů či rozmnožovací soustavy může být pro respondenty v přítomnosti druhého pohlaví velice frustrující. Převážně většině respondentů církevních škol nevadí sexuální výchova v přítomnosti opačného pohlaví, neboť se se sexuální výchovou nejčastěji setkávají v předmětu občanská výchova, kde pravděpodobně nejsou probírány biologické stránky sexuální výchovy, nýbrž je upřednostňována emocionální a hodnotová stránka. Domníváme se, stejně jako francouzský doktor Henri Joyeux, že v dnešní době by měl být kladen velký důraz na koedukaci, ať už ve škole či mimo ni. Výše zmíněný autor tuto myšlenku rozvádí, že separovat třídu podle pohlaví při výuce sexuální výchovy by bylo krajně nevhodné pro jejich budoucí společný život. Takhle mají možnost se už v mladém věku navzájem ovlivňovat, učit se od sebe, poslouchat jeden druhého a hledat způsoby správné komunikace a spolupráce. Proto je uspokojivé, že u většiny dotazovaných respondentů je tento princip dodržován.¹¹⁰

Z dotazníkového šetření jsme se také dozvěděli, že respondenti státních škol nejvíce informací získávají ve škole a ve svém okolí, do kterého řadíme kamarády, rodinu, ale i pasivně přijímané informace (např. rádio). Většina respondentů církevních škol získává nejvíce informací o sexuální výchově od svých kamarádů nebo z internetu.

Respondenti tedy uvedli, že získávají nejvíce informací z internetu, ale zároveň vypověděli, že sami aktivně informace o sexuální výchově nevyhledávají. Tyto výpovědi si odporují, neboť informace o sexuální výchově z internetu nemohou být přijímány nijak pasivně, respondent je musí sám aktivně zadat a vyhledat. Důvodů, proč vznikl tento paradox, může být hned několik. Je možné, že respondenti špatně pochopili otázku, dostatečně se nad odpovědí nezamysleli, nebo bylo potřeba lépe otázku specifikovat.

Časté internetové zdroje informací nejsou překvapující, neboť v dnešní době je internet velice rozšířen a využíván. Anonymita, kterou poskytuje, dává respondentům příležitost zjistit odpovědi na otázky, na které se sami stydí zeptat. Myslíme si však, že škola by měla více dbát na upevňování mravních zásad a hlavně upozorňovat na nebezpečí

¹¹⁰ Srov. JOYEUX, H. *Přichází puberta: Sexuální výchova od 10 do 13 let. 1994*, s. 48.

konzumace pornografie. Respondenti církevních i státních škol totiž jako důvod toho, proč získávají informace z internetu, nejčastěji uváděli snadnou dostupnost takových videí, které jim však zkreslují představy o sexualitě, pohlavním životě a partnerských vztazích.¹¹¹ Další častý zdroj těchto informací jsou kamarádi respondentů, u kterých se předpokládá silný citový a důvěrný vztah na probírání takového tématu. Proto jsme tento zdroj informací očekávali a výsledek není nijak překvapující.

Z výsledků jsme se dále dozvěděli, že respondenti upřednostňují zdroje, se kterými mohou vést dialog, jako například s rodiči, sourozenci a kamarády, před pasivními zdroji jako televize, rádio nebo internet. Toto sledujeme pozoruhodné, neboť respondenti internet jako zdroj informací uváděli také z toho důvodu, že se stydí o takovém tématu hovořit s druhou osobou. Z toho můžeme usuzovat, že respondenti by upřednostňovali sexuální výchovu ve formě dialogu, namísto jednostranného a pasivního přijímání informací avšak stud nebo tabuizace tématu jim to zatím nedovoluje.

Na otázku, s kým by bylo respondentům nejpříjemnější diskutovat o sexuální výchově, byli učitelé uváděni nejméně často. Tento výsledek se dá předpokládat, neboť je totiž učitel jediná osoba, se kterou nemá respondent přirozený důvěrný citový vztah. Učitel je autorita přiřazená a logicky zde vzniká nejmenší přirozená citová vazba. Jak jsme shrnuli ve výše zmíněné kapitole,¹¹² samotný vztah mezi pedagogem a respondentem záleží na osobnosti samotného učitele a klimatu ve třídě, které může svým působením ovlivnit.

Zhruba polovina respondentů má příznivé rodinné podmínky k tomu, aby si s rodiči mohli otevřeně povídat o sexuální výchově, avšak většině oslovených respondentů je příjemnější diskutovat o sexuální výchově s kamarádem, nežli s vlastní rodinou. Většina rodičů by souhlasila s tím, že je pro jejich děti lepší, aby informace o sexuální výchově získávaly doma, nežli otázku přenechat v rukou jejich kamarádů nebo jiných internetových či literárních zdrojů.¹¹³ Avšak i rodiče, kteří si stojí za tím, že poskytnou svým dětem sexuální osvětu nejen v křesťanských hodnotách, někdy nevědí, kdy a jakým způsobem o tom s dítětem hovořit. Jak uvádí ve svém díle M. Lasser, když už rodiče k rozhovoru o sexuální výchově seberou odvahu, většina rodičů sdělí příliš málo a příliš pozdě, o sexuální výchově hovoří s despektem či zlehčováním,¹¹⁴ nebo se omezí jen na předávání informací

¹¹¹ Srov. Kolektiv autorů. *Bezpečný internet* [online]. 2010. Dostupné z : www.bezpecnyinternet.cz [online].

¹¹² Kapitola „Sexuální výchova ve škole“- podkapitola „Osobnost pedagoga“

¹¹³ Srov. LAASER, M. *Jak mluvit s dětmi o sexu*. 2004, s. 14.

¹¹⁴ Srov. LAASER, M. *Jak mluvit s dětmi o sexu*. 2004, s. 14.

o fyziologii sexu. Neuvědomují si, že rozhodující je přejít na hodnotově vyšší úroveň rozhovoru (vztah, partnerství, láska, věrnost).¹¹⁵

Myslíme si, že hlavním rodičovským úkolem je být dítěti nejen vzorem, ale také seznámit je s tím, jak vypadají zdravé vztahy mezi mužem a ženou. Dále by v nich měli vytvořit představu nepovrchního hlubokého vztahu, který by pak mohli realizovat ve svých budoucích vztazích.¹¹⁶ Přikláníme se k tomu, aby rodiče v komunikaci se svým dítětem brali v potaz nejen křesťanské principy sexuální výchovy,¹¹⁷ ale aby byli sami dobrými vzory pro své potomky. Škola by mohla přispět k větší propagaci sexuální osvěty v rodině pomocí různých besed a přednášek pro rodiče, brožurkami a knihami s radami, jak vést s dítětem rozhovor na toto téma. Škola by mohla pořádat pro rodiče a jejich děti nejrůznější workshopy, které by napomohly k lepšímu dialogu mezi dítětem a rodičem.

¹¹⁵ Srov. LAASER, M. *Jak mluvit s dětmi o sexu*. 2004, s. 14-15.

¹¹⁶ Srov. LAASER, M. *Jak mluvit s dětmi o sexu*. 2004, s. 14-15.

¹¹⁷ Srov. *Křesťanská výchova k cudnosti a pravé lásce* [online]. 2010.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo charakterizovat sexuální výchovu v rodině a ve škole a dále pak zmapovat pomocí dotazníkového šetření názory respondentů na sexuální výchovu. V teoretické části bakalářské práce jsme se zabývali historií sexuální výchovy, sexuální výchovou v rodině a ve škole, charakteristikou obsahů a cílů školní sexuální výchovy, školskými dokumenty, popisem didaktiky sexuální výchovy a osobností pedagoga sexuální výchovy. Dále jsme se popsali principy sexuální výchovy, sexuální výchovu z pohledu křesťanství, historii křesťanského pohledu na sexuální výchovu, principy a zásadami sexuální výchovy a v neposlední řadě také praktické směrnice založené na vývojových fázích dítěte. V praktické části jsme se věnovali výsledkům z dotazníkového šetření provedené na vybraných církevních a státních školách. Popsali jsme zde data, které jsme prezentovali prostřednictvím komentářů, grafů a tabulek a v poslední části jsme získané výsledky shrnuly do diskuze.

Z vyhodnocených dat jsme zjistili, že nejčastějším zdrojem informací u vybraných respondentů, je internet a vrstevníci. Tyto zdroje jsou nedůvěryhodné, plné mýtů a vcelku zkreslující. Z toho důvodu by měla být sexuální výchova probírána nejen ve škole, ale především v rodinném prostředí. Respondenti by však sami nejraději sexuální výchovu diskutovali s přáteli nebo s vlastními rodiči.

Domníváme se, že by škola měla rodiče více navádět k tomu, aby se svými dětmi o sexuální výchově hovořili, neboť většina respondentů ze státních škol se podle jejich výpovědi, nejčastěji o sexuální výchově dozvídá v předmětu přírodověda. Předpokládáme, že se tento předmět primárně věnuje fyziologickým stránkám sexuální výchovy. Nejen z toho důvodu by rodiče měli být schopni dítěti poskytnout osvětu o hodnotových a emocionálních úrovních sexuální výchovy, na které v předmětu není prostor.

Rodiče tak díky tomu mohou předejít spoustě dezinformacím, které respondenti získávají z internetu a to převážně, jak v dotazníku uvedli, z „pochybných“ internetových zdrojů (pornografie). Proto by školy měly více dbát na propojení sexuální a mravní výchovy. Pokud by si s tímto rodiče nevěděli rady, mohou vyhledat pomoc a to nejen od sociálních pedagogů, kteří by měli být schopni poradit, ale také v nejrůznějších rodinných centrech a poradnách pro rodinu. V tomto případě by měli mít rodiče možnost obrátit se přímo na školní psychology nebo výchovné poradce.

Seznam literatury

1. AUGUSTYN, J. *Sexuální výchova v rodině a ve škole*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. 80 s. ISBN 80-7192-331-1. CANGELOSI, James.
2. CANGELOSI, J. *Classroom management strategies: gaining and maintaining students' cooperation*. Hoboken, New Jersey: Wiley, 2004. 398 s. ISBN 04-712-2812-5.
3. CAPPONI, V. a HAJNOVÁ, R. NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994. 149. s. ISBN 97-8807-169-1150.
4. ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1993. 147 s. ISBN 80-706-6534-3.
5. ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 655 s. ISBN 80-717-8463-X.
6. JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 231 s. ISBN 80-7178-749.
7. JANIŠ, K. a TÄUBNER, V. *Didaktika sexuální výchovy*. Gaudeamus, Hradec Králové 1999. 101 s. ISBN 80-7041-902-4
8. JEŘÁBEK, J. a TUPÝ, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2005. 126. s. ISBN 80-87000-02-1
9. JOYEUX, H. *Přichází puberta: Sexuální výchova od 10 do 13 let*. 2.vyd. Praha: Portál, 1994. 102 s. ISBN 80-85282-94-1.
10. MATĚJČEK, Z. *Škola rodičů*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 2000. 285 s. ISBN 80-85912-29-5.
11. MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 143 s. ISBN 80-7178-085-5.
12. MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994. 98 s. ISBN 80-85282-83-6

13. RAŠKOVÁ, M. *5 otázek k sexuální výchově dětí předškolního a mladšího školního věku*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007. 43 s. ISBN 978-80-244-1737-0.
14. ROTTER, H. *Sexualita a křesťanská morálka*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2003, 127 s. ISBN 80-7021-669-7.
15. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
16. PŠENIČKA, O. *Sexuální výchova v rodině*. 1. vyd. Pardubice: Hnutí Rodina, 1995. 310 s. ISBN 901-52-430
17. ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 1. vyd. Praha: Grada, 2003. 103 s. ISBN 80-247-0291-6.
18. ŠTĚRBOVÁ, D. *Sexuální výchova - multidisciplinární přístup*. 1. vyd. Ostrava: Cat Publishing, 2012. s. 235. ISBN 978-80-904290-5-5
19. TÄUBNER, V. *Výchova pro učitele, rodiče a studenty učitelství*. 2. vyd. Praha: Fortuna, 1997. 45 s. ISBN 80-7168-403-1.
20. TROJA, O. *O čápech, vránách a dětech*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing 1999. 152 s. ISBN 80-7168-821-0
21. ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno: CERM, 2003. s. 287. ISBN 80-7204-264-5

Internetové zdroje literatury

22. *Defining sexual health: Report of a technical consultation on sexual health*. Geneva: World Health Organization, 2006. 30 s. Dostupné z:
http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf
23. Křesťanská výchova k cudnosti a pravé lásce [online]. 2010 [cit. 20. 10. 2015]. URL:
http://www.tedeum.cz/2_2011/vychova_k_prave_lasce_0211.htm

24. Kolektiv autorů. Chat. *Www.bezpecnyinternet.cz* [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/on-line-komunikace/chat.aspx?kurz=true>>
25. Kolektiv autorů. *Lidská sexualita: Pravda a význam* [online]. 1995 [cit. 20. 10. 2015]. Dostupné z: <http://www.kebrle.cz/katdocs/LidskaSexualitaPravdaAVyznam.htm>
26. MŠMT, *Zpráva o vývoji českého školství od listopadu*. [online] 2006 [cit. 1. 9. 2015]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/strategicke-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>
27. MŠMT. *Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách* [online]. 2006 [cit. 17. 9. 2015]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/doporuceni-msmt-k-realizaci-sexualni-vychovy-v-zakladnich>
28. JANIŠ, K. *K historii cílené pohlavní výchovy v období první republiky* [online]. 2006 [cit. 17. 8. 2015]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2007012702>
29. JANIŠ, K. *Příspěvek k vývoji a historii cílené sexuální výchovy* [online]. 2001 [cit. 17. 8. 2015]. Dostupné z: http://www.planovanirodiny.cz/storage/09_kongres_01.pdf
30. JANIŠ, K. *Sexuální výchova – včera dnes a zítra* [online]. 2008, cit. [17. 8. 2015]. Dostupné z http://www.planovanirodiny.cz/storage/brod08/02sv_vcera_dnes_zitra.pdf
31. ROTTER, H. *Sexuální pedagogika z pohledu křesťanství* [online]. 2014 [cit. 24. 11. 2015] Dostupné z: <http://www.pastorace.cz/Knihovna/2-Sexualni-pedagogika-z-pohledu-krestanstvi.html>
32. RYDLO, J. *Cíle, obsah a metody sexuální výchovy*. In: Moravský regionální kongres, Ostrava 2004. [online]. [cit. 17. 9. 2015]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/>
33. TRUHLÁŘOVÁ, Z. A KAPPL, M. *Křesťanská hlediska v sexuální výchově* [online]. 2003 [cit. 24. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=20060g>

Seznam příloh

Příloha 1.

Dotazník pro respondenty 5. až 7. ročníků církevních i státních základní škol

Příloha 1.

Dotazník pro respondenty 5. až 7. ročníků církevních i státních základní školy

DOTAZNÍK

Milí žáci,

ráda bych Vás požádala o pomoc s vyplněním tohoto dotazníku, který použiji ke své bakalářské práci. Studuji druhým rokem na Cyrilometodějské teologické fakultě Sociální pedagogiku a ve své práci se zabývám sexuální výchovou. Dotazník je zcela anonymní (nikde neuvádějte jméno ani příjmení), takže se nikdo nedozví Vaše odpovědi. Během vyplňování si prosím pečlivě přečtěte instrukce v závorce.

Děkuji Vám za Vaše odpovědi a čas. ☺

Kateřina Herzogová

Pohlaví: (*zakroužkuj*)

- a. Dívka
- b. Chlapec

Do které školy chodíš? (*název školy*)

.....

- Kolik je ti let? (*napiš*)

.....

- Máš ve škole předmět, ve kterém probíráte sexuální výchovu? (*zakroužkuj*)

- a. Ano
- b. Ne

Pokud ano, napiš prosím, ve kterém?

- Kdy je podle tebe vhodné začít s výukou sexuální výchovy? (*zakroužkuj prosím pouze jednu odpověď*)

a) Mateřská školka	f) 5. třída
b) 1. třída	g) 6. třída
c) 2. třída	h) 7. třída
d) 3. třída	ch) 8. třída
e) 4. třída	i) 9. třída
j) Střední škola	

- Máte ve škole rozdělenou výuku sexuální výchovy na chlapce a dívky?

- a) Ano
- b) Ne

- Pokud výuka probíhá společně s opačným pohlavím, jak se u toho cítíš?

- a) Příjemně
- b) Spíše příjemně
- c) Spíše nepříjemně
- d) Zcela nepříjemně

e) Je mi to jedno

• **Kde se nejčastěji dozvídáš o sexuální výchově?** (*zakroužkuj prosím pouze jednu odpověď*)

a) Ve škole	e) V televizi
b) Od rodičů	f) V rádiu
c) Od sourozenců	g) V časopisech
d) Od kamarádů	h) Na internetu
- ch) Pokud jinde, uveď prosím kde
-

• Pokud nejvíce informací získáváš na internetu, proč je hledáš právě tam? (*můžeš zakroužkovat více možností*)

- a) V okolí se se mou o tom nikdo nechce bavit.
b) Stydím se zeptat na otázky, které mě zajímají.
c) Ve škole získávám pouze omezené informace.
d) Je mi nepříjemné se o takovém tématu bavit.
e) Jiný důvod, napiš prosím který
-

• Vyhledáváš aktivně informace o sexuální výchově? (*zakroužkuj prosím pouze jednu odpověď*)

- a) Ano, sám si je vyhledávám na internetu, v časopisech apod.
b) Ne, stačí mi informace, které získám ve škole nebo ve svém okolí.
c) Jiná odpověď, vypiš prosím
-

• **S kým je ti nejprůjemnější** diskutovat o sexuální výchově? (*zakroužkuj prosím pouze jednu odpověď*)

- a) S rodiči
b) Se sourozenci
c) S učiteli
d) S kamarády
e) S někým jiným, uveď prosím s kým
-

• Můžeš si s rodiči o sexuální výchově otevřeně povídat?

- a) Ano
b) Ne - zdůvodni prosím proč
-
-

• Jak bys **nejraději získával(a)** informace o sexuální výchově? (*zakroužkuj prosím pouze jednu odpověď*)

- a) V soukromí s rodiči
- b) V soukromí se sourozencem
- c) V soukromí s kamarádem